

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Kreativní účetnictví

Creative accounting

Bc. Michaela Matysová

Plzeň 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Kreativní účetnictví“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 8. 5. 2021

v. r. Michaela Matysová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala doc. Ing. Janě Hinke, Ph.D. za cenné rady, relevantní připomínky, doporučení a náměty, které mi poskytla při psaní této diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala celé mé rodině, partnerovi a přátelům za trpělivost, pomoc a podporu během celého studia.

Obsah

Úvod	7
1 Cíl práce a metodický postup řešení	8
2 Charakteristika finančního účetnictví	10
2.1 Účetnictví, jeho funkce a zásady	10
2.2 Účetní závěrka	12
3 Kreativní účetnictví	14
3.1 Praktiky a techniky kreativního účetnictví	14
3.1.1 Earnings management	14
3.1.2 Income smoothing	14
3.1.3 Big bath	15
3.1.4 Window dressing	15
3.1.5 Mimobilanční financování	15
3.1.6 Agresivní účetnictví	16
3.2 Stupně manipulace účetního výkaznictví	16
3.3 Motivy kreativního účetnictví	17
3.4 Okolnosti vedoucí ke kreativnímu účetnictví	17
3.5 „Výhody“ a nevýhody kreativního účetnictví	18
4 Charakteristika podvodného jednání	19
4.1 Vnitřní podvodná jednání	19
4.1.1 Neoprávněné nakládání s aktivy podniku	20
4.1.2 Zkreslování výkazů	25
4.1.3 Korupční jednání	26
4.1.4 Ostatní podvodná jednání	27
4.2 Vnější podvodná jednání	28
4.3 Podvodné účetní výkaznictví	28

5 Opatření proti kreativnímu účetnictví	29
5.1 Stálost metod	29
5.2 Vnitropodnikové směrnice	29
5.3 Inventarizace majetku a závazků	31
5.4 Audit	31
5.4.1 Interní audit	32
5.4.2 Externí audit	33
5.4.3 Forenzní audit	33
5.5 Elektronická evidence tržeb (dále EET)	33
5.6 Kontrolní hlášení	34
6 Dotazníkové šetření	36
6.1 Charakteristika vzorku respondentů	36
6.2 Výsledky šetření metod a motivů kreativního účetnictví	38
6.3 Aplikace metod zabraňujících kreativnímu účetnictví	57
7 Shrnutí.....	65
7.1 Vztah respondentů ke kreativnímu účetnictví a motivy k němu	65
7.2 Prevence proti kreativnímu účetnictví	65
8 Diskuse výsledků	68
Závěr.....	70
Seznam použitých zdrojů.....	72
Seznam tabulek.....	76
Seznam obrázků	77
Seznam použitých zkratk.....	78
Seznam příloh	79

Úvod

Počátky účetnictví jsou ve světě datovány již v pravěku. V Evropě zaznamenalo účetnictví velký posun v 15. století, a to díky italskému tvůrci podvojného účetnictví, kterým byl Luca Pacioli. Účetnictví vždy bylo a je důležitým zdrojem informací. Je tedy proto důležité, aby bylo účetnictví vedeno správně, aby obraz podniku byl věrný a poctivý. Účetnictví slouží nejen účetním jednotkám jako odraz jejich hospodaření, ale i ostatním subjektům pro získání informací o účetní jednotce, např. Finančnímu úřadu, bankám aj.

Účetnictví se od svého vzniku neustále vyvíjí, mění se jeho definice, zásady, způsoby jeho vedení ad. Se vznikem účetnictví lze také zaznamenat vznik kreativního účetnictví, kterému je věnována tato práce. Kreativní účetnictví však věrný a poctivý obraz účetní jednotky porušuje. Své pojmenování dostalo až ve 20. století, v tu dobu se také začalo nejvíce rozšiřovat.

S kreativitou se lze setkat ve všech oborech. Ve spojení s účetnictvím však bývá kreativita často spojená s rozporom se zákony. Kreativní účetnictví vedou mikro účetní jednotky či živnostníci i velké národní i mezinárodní firmy. Jako největší a nejznámější případ kreativního účetnictví lze uvést americkou společnost Enron. Rozdíly mezi podvody živnostníků a velkých podniků jsou ve velikosti, dopadech či v průběhu. Každou účetní jednotku vede ke kreativnímu účetnictví jiný motiv, může se jednat o placení vysokých daní, naopak při špatném období chce podnik vypadat lépe, podniky chtějí úvěr, na který ale nedosáhnou ad.

Kreativní účetnictví má několik technik, výhod, nevýhod, stupňů, okolností k němu vedoucích a také dopadů. Každý si musí sám pro sebe zhodnotit, zda výsledek podvodů (nižší daně, vyšší zisk apod.) stojí za případné pokuty, nedůvěru stakeholderů či trestné řízení.

Proti kreativnímu účetnictví existují různé nástroje sloužící jako prevence. S měnícími se zákony se také musí měnit tyto nástroje. Každý tento nástroj by měl omezovat možnosti vedení kreativní účetnictví, snížit jeho dopady či pomoci odhalit podvody v účetnictví.

Právě neustálá snaha podniků o kreativní účetní postupy byla důvodem pro zpracování této práce.

1 Cíl práce a metodický postup řešení

Cíl práce

Hlavním cílem této práce je na základě dotazníkového šetření zjistit, v jaké míře se v podnicích objevuje kreativní účetnictví, v jaké podobě a jaké k němu vedou důvody.

Dílčí cíle práce jsou:

- charakterizovat pojem kreativní účetnictví, jeho metody a pojmy s ním související,
- provést deskripci zdrojů pojednávajících o kreativním účetnictví,
- připravit a realizovat dotazníkové šetření a následně ho vyhodnotit,
- provést syntézu poznatků v oblasti kreativního účetnictví.

Metodický postup řešení

Literární rešerše je zhotovena na základě metody deskripce monografií, elektronických zdrojů a zákonů. Cizojazyčné zdroje, které se v této části vyskytují, byly překládány autorkou.

Empirickou část tvoří dotazníkové šetření a jeho vyhodnocení. Dotazníkové šetření je vybráno z důvodu, že dokáže v relativně krátkém čase získat velké množství odpovědí. Navíc další výhodou tohoto šetření je anonymita respondentů, která je u tématu kreativního účetnictví obzvláště důležitá. Cílem tohoto šetření je zjistit, zda se podniky setkávají s kreativním účetnictvím a jeho metodami, jak často, jaký mají podniky motiv k tomuto jednání a zda podniky vykonávají některé preventivní činnosti vedoucí k ochraně proti podvodným jednáním. Dotazník je vytvořen přes Google Formuláře, rozeslán je pomocí e-mailu. E-mailové adresy byly vygenerovány pomocí databáze Bisnode – Albertina CZ (Dun&bradstreet, 2021). Dotazník je rozeslán mikro účetním jednotkám v České republice, které mají hlavní obor podnikání účetnictví. Před samotným odesláním dotazníku byl proveden předvýzkum na malém počtu respondentů s cílem zjistit, zda jsou všechny otázky srozumitelné a také s cílem zjištění, kolik času dotazník zabere. Dotazník se poté rozeslal ve třech etapách v období od 11. do 18. února 2021. Sběr otázek trval od 11. února do 26. února 2021.

Dotazník se skládá ze tří oblastí – obecná oblast, oblast podvodných jednání a motivace a oblast prevence. Dotazník obsahuje 16 otázek, konkrétně se jedná o otevřené,

polouzavřené i uzavřené otázky. Uzavřené otázky lze dále rozdělit na dichotomické a polytomické. V dotazníku se objevují oba tyto typy otázek. Z polytomických otázek se jedná o otázky výběrové (Eger & Egerová, 2014).

Minimální staticky významný vzorek odpovědí bude 100 dotazníků. Je třeba zajistit, aby dotazník vyplnil reprezentativní vzorek obyvatel. To je zajištěno tak, že v dotazníku je otázka na pozici v podniku a na počet let praxe s vedením účetnictví. Tedy dotazníky s odpověďmi „účetní“, „hlavní účetní“ apod. budou považovány za validní. Dále bude vybrán náhodný vzorek z podniků, tedy vzorek by měl být reprezentativní.

Celkem bylo odesláno 2000 dotazníků, z toho 76 bylo vráceno jako nedoručitelných. Na dotazník odpovědělo 102 respondentů, minimální statistický vzorek je tedy splněn. Celková návratnost dotazníku je 5,3 %. Všechny dotazníky byly validní, nebyl důvod vyřadit žádný dotazník.

Výsledky šetření jsou vypracovány pomocí Excelu. Shrnutí výsledků zobrazují grafy sloupcové a výsečové a tabulky.

Respondenti mají v dotazníkovém šetření uvést četnost setkávání s podvodnými jednáními. U těchto četností je spočítán průměr a u tří nejčastěji zmiňovaných podvodných jednání je spočítán i modus a medián. Tři nejčastější hodnoty jsou vybrány z toho důvodu, protože je u nich dostatečný počet hodnot, z kterých se dají tyto statistické výpočty uskutečnit.

2 Charakteristika finančního účetnictví

Tato kapitola se věnuje účetnictví, jeho definici, funkcím, zásadám a poté účetní závěrce. Účetnictví je zde popsáno proto, že z něj kreativní účetnictví vychází. Zásady účetnictví jsou vysvětleny, protože v rámci kreativního účetnictví bývají často porušovány. Účetní jednotky také občas špatně vykazují informace v účetní závěrce. Proto je účetní závěrka také definována v této kapitole.

2.1 Účetnictví, jeho funkce a zásady

Účetnictví lze definovat jako systém uspořádaných informací o činnostech, které vykonává účetní jednotka, ve finančním vyjádření (Svobodová, 2017). Mělo by věrně a poctivě zobrazovat majetkovou a finanční situaci účetní jednotky. Účetnictví je věrné, pokud odpovídá skutečnosti a poctivé, pokud byly použity účetní metody vedoucí k dosažení věrnosti. Účetní jednotky mají povinnost vést účetnictví:

- správně – tzn. účetnictví je v souladu s českými právními předpisy,
- úplně – jsou zaúčtovány všechny účetní případy, které měly být zaúčtovány,
- průkazným způsobem – všechny účetní záznamy musí být průkazné,
- srozumitelně – účetnictví by mělo spolehlivě a jednoznačně umožňovat určit např. obsah účetních záznamů,
- způsobem, aby byla zaručena trvalost účetních záznamů (Schiffer, 2010, Svobodová, 2017).

Účetnictví plní několik funkcí, např.:

- informační – účetní závěrka by měla informovat o účetní jednotce,
- registrační – účetní jednotka vede soustavně zápisy o skutečnostech, které se v ní dějí,
- kontrolní – umožňuje např. kontrolu majetku,
- důkazní prostředek při vedení sporů,
- základ pro vyměření daňových povinností (Svobodová, 2017).

Účetnictví se řídí účetními zásadami. Jedná se o zásadu:

- **věrného zobrazení** – účetní závěrka odpovídá skutečnosti, která se řídí účetními metodami obsaženým v českých právních předpisech,

- **účetní jednotky** – sledovat stav a pohyb majetku a zjišťovat výsledek hospodaření by se mělo uskutečňovat za účetní jednotku,
- **neomezené doby trvání účetní jednotky** – je důležité předpokládat dobu, na kterou je účetní jednotka založena, tzn., jak dlouho bude existovat (předpoklad – účetní jednotka bude svou činnost vykonávat neomezenou dobu),
- **periodicity zjišťování výsledku hospodaření a finanční situace účetní jednotky** – je důležité sledovat výsledek hospodaření a finanční situaci účetní jednotky v průběhu účetního období, ale i mezi účetními obdobími,
- **historického účetnictví** – je preferováno oceňování majetku v pořizovacích (historických) cenách,
- **vymezení okamžiku realizace** – je třeba, aby účetní jednotka vymezila okamžik, kdy je výnos považován za uskutečněný (většinou se jedná o okamžik poskytnutí služby při předání zboží),
- **věcné a metodické stálosti mezi účetními obdobími** – účetní metody, uspořádání a obsah účetní závěrky by měly zůstat stejné v průběhu účetního období, ale i mezi účetními obdobími, aby informace zůstaly srovnatelné (pokud by účetní jednotka metody měnila, mělo by to být z důvodu, aby zkvalitnila věrný a poctivý obraz účetnictví),
- **opatrnosti** – znamená, že zisky se měly vykazovat v reálné či realizované hodnotě a naopak ztráty v hodnotě jisté, ale i pravděpodobné. Dále by při oceňování majetku a závazků účetní jednotka měla brát v úvahu rizika a nejistoty,
- **vzájemného zúčtování** – vzájemně zúčtovat v účetnictví a účetní závěrce lze např.:
  - dobropisy,
  - doměřené daně a vratky daně a poplatků,
  - pohledávky a závazky,
  - opravné položky a rezervy,
- **materiálnosti účetnictví** – účetní závěrka by měla obsahovat informace významné a platné pro uživatele při rozhodování,
- **přednosti obsahu před formou,**
- **srozumitelnosti, spolehlivosti a srovnatelnosti informací,**

- **závažnosti informace** – pokud by neuvedení informací nebo jejich chybné uvedení ovlivnilo rozhodování uživatelů informací, jedná se o významné závažné informace,
- **akruálního principu** – ekonomické jevy se mají vykazovat v období, jehož se věcně a časově týkají (peněžní prostředky mohou být vynaloženy či přijaty v jiném účetním období) (Drábková, 2017, Svobodová, 2017).

2.2 Účetní závěrka

Účetní závěrka je účetní záznam, kterým se zakončuje účetní období v účetní jednotce. Mezi její náležitosti patří:

- název účetní jednotky,
- identifikační číslo,
- právní forma účetní jednotky,
- předmět podnikání,
- rozvahový den,
- den sestavení účetní závěrky,
- podpisový záznam statutárního orgánu (Schiffer, 2010).

Účetní závěrka se skládá z rozvahy, výkazu zisku a ztráty, přílohy v účetní závěrce a některé podniky musí také sestavovat přehled o změnách vlastního kapitálu či přehled o peněžních tocích (Svobodová, 2017). Účetní závěrka se dělí na řádnou a mimořádnou či na účetní závěrku vyhotovenou v plném, či ve zjednodušeném rozsahu (Solitea, 2020).

Rozvaha nebo také výkaz o finanční pozici je účetním stavovým výkazem, který uspořádává majetek podniku a jeho zdroje (neboli aktiva a pasiva). Sestavuje se k rozvahovému dni. Je založena na bilančním principu, tzn., že každé aktivum je kryto nějakým zdrojem. Dělí se na zahajovací, počáteční a konečnou či na řádnou a mimořádnou. Majetek je v rozvaze seřazen dle likvidnosti (Sagit, 2020).

Výkaz zisku a ztráty (dále VZZ) se také nazývá výkaz o finanční výkonnosti podniku. Zobrazuje náklady a výnosy podniku za účetní období a rozdíl mezi nimi, tedy výsledek hospodaření podniku (Svobodová, 2017). VZZ se sestavuje v plném nebo ve zkráceném rozsahu. Náklady mohou být řazeny podle druhu anebo podle účelu (Müllerová, 2020).

Příloha v účetní závěrce má za cíl vysvětlovat a doplňovat informace, které jsou obsažené v rozvaze a VZZ. Nemá jasně danou formu. Může být sestavena v plném rozsahu nebo ve zkrácené verzi (Martínková, 2016).

Dle zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb. nesestavují přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu malé či mikro účetní jednotky. Dále přehled o peněžních tocích nesestavují např. banky, pojišťovny či penzijní společnosti (AION CS, s.r.o., 2020).

3 Kreativní účetnictví

Kreativní účetnictví se začalo rozšiřovat v 80. letech minulého století. Vymezit pojem „kreativní účetnictví“ je velmi složité, proto je možné nalézt několik definic. Může se jednat o „proces, při kterém jsou uskutečňovány přímo ekonomické transakce tak, aby bylo dosaženo příznivých výsledků účetnictví, nebo častěji jde o účelovou manipulaci s daty“ (Drábková, 2017, str. 27). Nebo lze také říci, že kreativní účetnictví je „proces, kdy účetní používají svou odbornou znalost účetních pravidel k manipulaci dat uváděných v účetnictví s cílem upravit odlišně obraz jeho výkonnosti“ (Drábková, 2017, str. 27). Krupová (2001) definuje kreativní účetnictví jako proces manipulace s účetními daty, který má za cíl přeměnit účetní výkazy z podoby, jakou by měli mít, do podoby, jakou by si tvůrci přáli. Důležité však je, že aby se jednalo o kreativní účetnictví, zkruslování informací musí být záměrné.

3.1 Praktiky a techniky kreativního účetnictví

Kreativní účetnictví využívá několik praktik a technik. Některé z nich jsou méně zřetelné a špatné odhalitelné, některé naopak.

3.1.1 Earnings management

Earnings management nebo také řízení zisků je aktivní manipulace s účetními výsledky. Důvodem je upravený obraz o výkonnosti společnosti. Nebo se může jednat o aktivní manipulaci s příjmy podniku, se kterými je manipulováno, aby bylo dosaženo určitého cíle. Tento cíl může být dán např. managementem podniku (Drábková, 2011, Mulford & Comiskey, 2002).

3.1.2 Income smoothing

Income smoothing nebo také metoda vyhlazování je forma earnings managementu. Tato metoda znamená, že firma odstraňuje, nebo také „vyhlazuje“ výkyvy zisku mezi jednotlivými účetními obdobími. Minimalizují se tak rozdíly mezi vrcholy a propady. Během lepších let firma zisky snižuje a poté je využívá v letech slabších (Drábková, 2017, Mulford & Comiskey, 2002). Tato metoda spolu s metodou earnings management ovlivňuje finanční výkonnost i finanční situaci podniku. Nelze však jednoznačně říci, zda je ovlivňují k lepšímu či k horšímu. To záleží na konkrétním cíli podniku nebo v případě metody income smoothing, zda firma zažívá lepší či horší roky.

3.1.3 Big bath

Technika big bath (nebo také „velké lázně“) neboli technika prohlubování ztráty znamená, že podnik prohlubuje účetní ztrátu účetního období, aby v dalším období vypadal zisk vyšší, a tím firma poukázala na zlepšení svého hospodaření (Drábková, 2017). Tato metoda způsobuje horší finanční výkonnost i finanční pozici podniku. Zhoršení může nastat ve skutečnosti, ale může být i pouze fiktivní, tzn., že vykázaná data a skutečnost se liší.

3.1.4 Window dressing

Window dressing znamená, že podnik vede své transakce tak, že finanční výkazy podávají příznivější obraz o finanční situaci podniku (Drábková, 2017). Tento obraz může také být zavádějící či jiný než reprezentativní (Kovanicová, 2003). Podnik tedy porušuje zásadu věrného zobrazení. Podnik k tomu využívá různé operace, jako např.:

- prodej a zpětný nákup aktiv,
- záměrné vykazování krátkodobého majetku a krátkodobých dluhů mezi dlouhodobým majetkem a dlouhodobými dluhy a naopak,
- nedodržování zásady opatrnosti,
- zkreslené oceňování majetku při jeho pořízení,
- vykazování majetku, který podniku nepřináší a ani nepřinese žádný ekonomický prospěch ad. (Krupová, 2001),
- záměna technického zhodnocení majetku a opravy,
- záměrně chybný odhad, např. životnosti majetku či výše rezerv,
- úmyslné chyby v účetnictví aj. (Kovanicová, 2003).

Praktiky této techniky mohou, ale také nemusí být legální. Na tuto techniku navazuje technika mimobilančního financování (Drábková, 2017). Jelikož cílem této praktiky je příznivější obraz, i finanční výkonnost a finanční situace podniku bude vypadat lepší, než je ve skutečnosti.

3.1.5 Mimobilanční financování

Tato technika bývá pro externí osoby často špatně odhalitelná. Představuje totiž takové metody, kdy závazky a aktiva se vykazují v rozvahách jiných subjektů, než v rozvahách

jejich vlastníků. Tím se firmy snaží dosáhnout nižší míry zadluženosti a nízkého podílu dluhů k vlastnímu kapitálu. Konkrétně jde o operace jako např.:

- zaměňování finančního leasingu za operativní,
- půjčky se klasifikují jako vlastní kapitál,
- půjčky se považují za tržby ad. (Drábková, 2017).

Tato metoda způsobuje, že finanční situace podniku bude jiná, než je ve skutečnosti. Lepší v případě, že podnik bude vykazovat závazky v rozvaze jiného subjektu a horší v případě, že podnik bude vykazovat aktiva v rozvaze jiného subjektu. Finanční výkonnost se může v obou případech zlepšit, ale také nemusí. V případě aktiv by se finanční výkonnost zlepšila o odpisy, pokud by aktiva byla odepisovatelná. V případě závazků by se finanční výkonnost mohla zlepšit o případné úroky z dluhu.

3.1.6 Agresivní účetnictví

Tato technika znamená, že si firma záměrně vybírá a poté využívá účetní principy, díky kterým dosáhnou žádoucích výsledků (většinou chce podnik navýšit své příjmy daného období). Podnik neřeší, zda se jedná o techniky legální či nikoliv (Drábková, 2017, Mulford & Comiskey, 2002). Tato metoda mění finanční výkonnost i finanční pozici, nelze však říci, zda k lepšímu či k horšímu.

3.2 Stupně manipulace účetního výkaznictví

Manipulovat s účetními výkazy lze několika způsoby. Drábková (2017) rozděluje tuto manipulaci na 3 stupně:

1. V rámci kreativního účetnictví se používají metody, které jsou v souladu s českými právními předpisy, a není narušeno pravidlo věrného obrazu účetnictví.
2. Účetní jednotka využívá metody, které nejsou v souladu s českými právními předpisy, věrný obraz účetnictví je narušen. Tyto účetní jednotky mohou dostat sankci ve formě pokuty.
3. Další stupeň manipulace zahrnuje oblast podvodného jednání, které vymezuje trestní zákoník. Účetní jednotka zkresluje informace např. o jejím hospodaření, může neodvádět či kráťt daně, zpronevěřit majetek apod. Za toto jednání hrozí účetní jednotce trestné řízení, které může vyústit např. k zákazu činnosti.

3.3 Motivy kreativního účetnictví

Aby účetní jednotka nějakým způsobem manipulovala své informace, má k tomu nějaké důvody. Může se jednat např.:

- získání úvěru,
- získání dotace,
- zvýšení hodnoty společnosti,
- ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti (Drábková, 2017),
- placení nižších daní či odvodů,
- osobní prospěch (Dušek, 2014),
- náhlé změny v tržbách,
- motivační složky mzdy manažerů, které jsou spojeny s určitými finančními ukazateli,
- zatajit riziko např. platební neschopnosti,
- udržení obchodních vztahů ad. (Volkánová, 2014).

V podniku se však mohou motivy měnit dle zájmů např. manažerů, investorů apod. Manažeři v podniku mohou mít různé cíle, např. zvyšování obratu. Nejčastějším cílem však bývá zvyšování zisku. Manažeři budou mít tedy snahu upravovat výkazy tak, aby byl zisk vykázán v účetních výkazech co nejvyšší. Druhým motivem pro manažery může být maximalizace jejich užitečnosti. V tom případě by měli snahu o techniku big bath. Dalším motivem kreativního účetnictví může být např. tlak ze strany investorů (Krupová, 2001), či hrozící úpadek. V tom případě se bude firma snažit zkreslit své výkazy a tím úpadek oddálit (Drábková, 2017).

3.4 Okolnosti vedoucí ke kreativnímu účetnictví

Podniky, které vedou kreativní účetnictví, nejenže mají nějaký motiv manipulovat s výkazy, ale mohou je ke kreativnímu účetnictví vést i jiné okolnosti. Může se jednat např. o:

- základní principy řízení firmy, které nejsou uplatňovány důsledně,
- přílišný zájem vrcholového vedení podniku na výsledcích zejména u akciových společnostech (na tržní hodnotě akcií, kterými je vedení odměňováno),
- nedostatek úcty k etickým zásadám aj. (Volkánová, 2014),

- silnou konkurenci doprovázenou klesajícími maržemi,
- vysokou citlivost na rychlé změny,
- velký pokles poptávky a podnikatelské potíže,
- neustále se opakující záporné peněžní toky aj. (ISA 240, 2009).

Některé podniky mohou mít ke kreativě v účetnictví větší sklony než jiné podniky. Ty podniky, které splňují jedno nebo více následujících kritérií, mají sklony ke kreativnímu účetnictví častější:

- mají nedostatečnou vnitřní kontrolu (špatně nastavená evidence majetku, inventarizace prováděná pouze formálně, aj.),
- účetní jednotka a zaměstnanci s přístupem k hotovosti nebo jiným aktivům mají nepřátelský vztah,
- příležitost zpronevěřit majetek (např. velké transakce v hotovosti),
- podceňování rizika týkajícího se zpronevěry (Volkánová, 2014).

Následující skutečnosti naznačují možnost výskytu podvodu v účetní jednotce:

- transakce nejsou zaúčtovány včas, ve správné výši či ve správném období,
- transakce, které nejsou podloženy podpůrnou dokumentací,
- úpravy na poslední chvíli měnící výrazně finanční výsledky ad. (ISA 240, 2009).

3.5 „Výhody“ a nevýhody kreativního účetnictví

Za „výhody“ kreativního účetnictví lze považovat fakta, že kreativní účetnictví může:

- zvýšit vykazovaný zisk či, případně snížit vykazovanou ztrátu,
- utajit finanční riziko,
- upravit ukazatele používané ve finanční analýze,
- vyhnout se různým kontrolám ad. (Krupová, 2001),
- pomoci pro získání úvěru,
- pomoci udržet obchodní vztahy (Kovanicová, 2003).

Naopak mezi nevýhody patří např. ztráta důvěry dodavatelů, zaměstnanců, akcionářů a dalších stakeholderů (Krupová, 2001). Dále lze mezi nevýhody zařadit pokuty či trestní stíhání.

4 Charakteristika podvodného jednání

Kreativní účetnictví má své metody, které byly popsány v kapitole výše. Následující kapitola popisuje, jaké činnosti mohou zahrnovat tyto metody. Všechny tyto činnosti lze obecně popsat jako podvodná jednání.

Podvodná jednání lze definovat jako činy, které jsou spáchané vědomě, úmyslně a nepoctivě. Jejich cílem je získat výhodu, která způsobí škodu jiné straně (Kučec, 2019). Podvodná jednání popisuje anglický termín „fraud“ a projevuje se např. způsobením škody někomu jinému, nepravdivým výkladem skutečností apod. (Molín, 2011). Podvodná jednání se mohou uskutečňovat na úrovni státu, kraje, okresu či firmy. Škody z těchto jednání mohou být vyčíslitelné či nevyčíslitelné. V případě nevyčíslitelných škod se jedná např. o ztrátu dobré pověsti či důvěry. Dále se mohou podvody dělit na příležitostné a nařízené. V případě příležitostných podvodů si pachatel uvědomí, že si škody nikdo nevšiml, a tak podvod zkusí znovu. Podvody v účetnictví vypadají často velmi věrohodně a pachatel může záměrně dělat v účetnictví nepořádek (Dušek, 2014). Podvodná jednání lze také rozdělit na vnitřní a vnější. Oba typy mají podobný cíl i charakteristiku, pachatelé jsou však rozdílní. Ve vnějším podvodném jednání jsou pachateli osoby z externího okolí podniku, ve vnitřním podvodném jednání jsou to zaměstnanci či členové statutárních či jiných orgánů (Molín, 2011). Vnitřní podvodná jednání jsou hůře odhalitelná a jejich následky mohou mít větší dopad než u jednání vnějších (Volkánová, 2014).

Podvodná jednání se neustále vyvíjejí, protože se neustále mění i české právní předpisy.

4.1 Vnitřní podvodná jednání

Hlavním rysem tohoto jednání je nepoctivé jednání zaměstnanců s vysokým postavením uvnitř podniku (Drábková, 2017). Zaměstnanec své postavení zneužívá, aby získal osobní prospěch, a to pak vede ke ztrátě aktiv podniku. Tito zaměstnanci dokonale znají vnitřní kontrolní systémy a podnikové procesy a často mají velké pravomoce, důvěru a odpovědnost. Čím vyšší bývají tyto pravomoce a postavení zaměstnance, tím vyšší pak jsou i způsobené škody (Molín, 2011). Důležitou roli má v tomto jednání i výpočetní technika, která slouží k zakrytí či k úplné likvidaci důkazů (Drábková, 2017).

Vnitřní podvodná jednání mají různé kategorie, mezi které patří např.:

- neoprávněné nakládání s aktivy podniku,
- zkrusování výkazů podniku,
- korupční jednání (Molín, 2011).

Neoprávněné nakládání s aktivy podniku má dvě formy – neoprávněné nakládání s finančními prostředky (hotovost, prostředky na bankovních účtech či cenné papíry) a neoprávněné nakládání s ostatním majetkem (např. zásoby, dlouhodobý majetek, spotřební materiál či licence) (Čírtková et al., 2005). Všechny kategorie jsou více popsány v následujících podkapitolách.

4.1.1 Neoprávněné nakládání s aktivy podniku

Neoprávněné nakládání s finančními prostředky lze rozdělit a to dle okamžiku, kdy k podvodnému jednání dochází. K podvodnému jednání může dojít již před zaznamenáním transakce do účetnictví (Molín, 2011). Toto podvodné jednání se nazývá off-book fraud (Volkánová, 2014). Jedná o tzv. zatajování příjmů. Nebo může k zpronevěře docházet až po zaznamenání transakce do účetnictví. V tom případě se jedná o krádež finančních prostředků (Molín, 2011).

a) Zatajování příjmů

Zatajování příjmů neboli skimming je velmi obtížné odhalit, protože, jak již bylo řečeno, transakce není zaznamenána v účetnictví (Coenen, 2008). Zatajování příjmů lze také nazvat jako mimoúčetní podvody a lze rozdělit na dvě skupiny. Častějším případem je zatajování tržeb, zatajit však lze i úhrady pohledávek (Molín, 2011).

Zatajování tržeb probíhá tak, že zaměstnanec prodá zboží či službu a přijme platbu. Prodej ani platbu nezaznamená do účetnictví a peníze si osobně ponechá. Odhalit tento podvod může inventarizace či stížnost zákazníka (Coenen, 2008). Tržby se také mohou zatajit např. při prodeji mimo provozní dobu. Tržby je také možné podhodnocovat (Molín, 2011). Pachatel je těžko odhalitelný, protože podnik neví, že měla tržbu inkasovat. Kvůli tomu v účetnictví také nevznikají inventurní rozdíly. Další případ zatajení tržeb je např. zatajování nájemného či kaucí (Volkánová, 2014).

Zatajování úhrad pohledávek je těžší uskutečnit a také složitější utajit a to proto, že pohledávka je již zaznamenána v účetnictví a pachatel musí vědět, jak peníze od odběratele utajit a kam je přeměrovat. V běžných situacích se totiž úhrada od odběratele

očekává a často se i úhrady kontrolují a případně vymáhají či upomínají. Toto podvodné jednání lze rozdělit na:

- tzv. překrývání pohledávek,
- zabránění upomínání pohledávek,
- podvodný odpis pohledávky,
- změna či úplné zničení účetních záznamů (Molín, 2011).

Podstata zamezení upomínání pohledávek spočítá v tom, že pachatel zpronevěří úhradu pohledávky a poté se snaží zamezovat posílání upomínek odběrateli a to tím, že upomínku vůbec neodešle, anebo ji odešle na špatnou adresu. Podvodný odpis pohledávky znamená, že pachatel podvodně odepíše pohledávku jako nedobytnou (Molín, 2011).

Zaměstnanec také může prodat zboží za hotové za správnou cenu. Následně poskytne odběrateli slevu a rozdíl mezi plnou a zlevněnou fakturou si ponechá. Může také poskytnout zákazníkovi fiktivní bonus a ten si nechat (Volkánová, 2014).

Pohledávky, které podnik vede jako nezaplacené, i když zaplacené jsou, navyšují nesprávně aktiva podniku.

Zatajování příjmů vede k nižším výnosům podniku, nižšímu zisku a tedy i nižší finanční výkonnosti a slabší finanční pozici. Tímto se porušuje např. zásada věrného zobrazení. Toto podvodné jednání můžeme zaznamenat např. v metodě kreativního účetnictví income smoothing, big bath, window dressing, agresivní účetnictví či earnings management.

b) Krádež finančních prostředků a majetku

Krádež lze definovat jako činnost, která vede k obohacení pachatele na úkor společnosti bez jejího vědomí a souhlasu. Riziko spáchání krádeže existuje ve všech společnostech, ve kterých mají zaměstnanci přístup k hotovosti. Podnik by měl rozdělit pravomoce zaměstnanců tak, aby jeden zaměstnanec neměl pravomoc manipulovat s penězi a zároveň aby kontroloval stav hotovosti (Volkánová, 2014).

Způsob, jak lze ukrást finanční prostředky, je např. krádež hotovosti, kterou zaměstnanec má za úkol uložit na bankovní účet. Toto podvodné jednání je složitější než zatajování příjmů, protože hotovost je již v účetnictví zaznamenána (Coenen, 2008).

Do této oblasti dále patří mj. úpravy či zničení pokladních záznamů (Molín, 2011).

Tato jednání mohou způsobit nižší příjmy podniku či celkově nižší zůstatek peněžních zůstatků.

Ukrást v podniku lze i majetek. To znamená odnesení majetku podniku bez jeho vědomí. Cílem tohoto jednání bývá zpeněžení majetku či využití pro osobní účely. Na tento podvod by se mělo přijít při pravidelné inventarizaci. Pachatelé bývají často ti zaměstnanci, kteří majetek využívají při práci (Volkánová, 2014).

Ukrást lze v podniku i majetek nehmotný. Aby nedocházelo ke krádeži duševního vlastnictví firmy, firma by měla např. zajistit, aby k informacím měli přístup pouze ti zaměstnanci, kteří informace potřebují k výkonu své práce, či aby byla zjištěna správnost a kompletnost informací. Ztratit informace může firma několika způsoby, např. nechtěným zveřejněním (např. ve výročních zprávách, v letácích apod.), nedostatečným zabezpečením informačních zdrojů, podplacenými zaměstnanci, sledováním, proniknutím do firemní databáze apod. (Volkánová, 2014).

c) Uskutečňování neoprávněných výdajů

Uskutečňování neoprávněných výdajů lze rozdělit:

- fakturační schémata,
- mzdová schémata,
- neoprávněné náhrady výdajů,
- podvodné pokladní výdaje (Molín, 2011).

Všechna tato jednání nesprávně navyšují náklady podniku, a jak již byl řečeno, snižují zisk a ovlivňují i finanční výkonnost i pozici. Tato jednání lze najít v metodách big bath, earnings management, agresivní účetnictví či income smoothing.

i. Fakturační schémata

Fakturační schémata patří k nejčastějším formám podvodného jednání. Jedná se o situace, kdy zaměstnanec dá svému zaměstnavateli doklady k úhradě. Tyto doklady se často týkají:

- pořízení zboží a služeb pro osobní potřeby zaměstnance,
- fiktivních transakcí,
- skutečných, avšak nadhodnocených obchodních transakcí (Molín, 2011).

V těchto situacích se může stát, že vzniknou falešné doklady, jako např. objednávky, dodací listy apod. Fakturační schémata lze rozdělit na následující kategorie:

- tzv. bílí koně,
- spříznění dodavatelé,
- uskutečňování osobních výdajů (Molín, 2011).

Tzv. bílí koně jsou lidé, kteří jsou „nastrčeni“, aby páchali trestné činnosti a kryli tak skutečného pachatele. Pro uskutečňování neoprávněných výdajů jsou často zakládány fiktivní firmy za účelem páchání podvodného jednání (Molín, 2011).

Co se týče spřízněných dodavatelů, zde pro realizaci neoprávněných výdajů je zaměstnanec spřízněn s dodavatelem firmy. Dodavatel pak fakturuje i zboží či služby navíc, tedy i ty, které firma neobjednávala. Může nastat několik následujících situací.

1. Faktura dodavatele je zaplacená dvakrát. První platba jde skutečnému dodavateli a platba druhá jde zaměstnanci. Pachatel pak chce vrátit platbu, nikoli na účet zaměstnavatele, ale na svůj osobní (Molín, 2011).
2. Pachatel vystaví falešné faktury. Faktura může být vystavena jménem dodavatele, od kterého podnik běžně nakupuje. Podnik zaplatí fakturu pachateli a ten očekává, že jeho čin nebude odhalen (Molín, 2011). Doklady se tváří jako skutečné, je tedy obtížné na podvod přijít. Pro pachatele je jednodušší fakturovat spíše za služby než zboží, protože je těžší ověřit, zda byla služba poskytnuta (Volkánová, 2014). Jedná se např. o poradenské či marketingové služby. U těchto služeb se také těžko dokazuje, zda služba skutečně souvisí s předmětem podnikání (Čírtková et al., 2005). U nákupu služeb, na rozdíl od zboží, nevznikají inventarizační rozdíly. Fiktivní faktury lze také vytvořit od fiktivní společnosti, kterou může pachatel sám založit. Problém často nastává, když účetní ve firmě přijímá faktury, zároveň o nich účtuje, připravuje a schvaluje příkazy k úhradě. V tomto případě nelze podvodu zabránit. Firma by tedy měla vyžadovat, aby vyjmenované činnosti vykonávaly alespoň 2 osoby (Volkánová, 2014).

Uskutečňování osobních výdajů znamená, že zaměstnanec nakoupí jménem podniku zboží či služby, které však slouží pro jeho osobní spotřebu. Vedení firmy však tvrdí, že nakoupil pro firmu. Podnik pak toto zboží či služby zaplatí ze svých prostředků (Molín, 2011).

ii. Mzdová schémata

Základem mzdových schémat je vyplacení neoprávněných mezd a to ve třech formách:

- vyplacení mezd tzv. mrtvým duším,
- zfalšování počtu odpracovaných hodin či mzdové sazby,
- neoprávněné vyplacení provizí či pohyblivých složek mzdy (Molín, 2011).

Vyplacení mezd tzv. mrtvým duším znamená, že podnik proplácí mzdu člověku, který v podniku není zaměstnaný. Osoba může být skutečná i smyšlená. Aby toto podvodné jednání bylo úspěšné, musí podnik zajistit, aby byl pracovník zahrnut do evidence podniku, aby byly vedeny evidence o počtu odpracovaných hodin, aby byla pracovníkovi mzda vyplacena – na účet či hotově (Molín, 2011). U výplaty mzdy hotově by mohl pachatel mít problém, většina podniků však vyplácí mzdy bezhotovostním převodem, pachatel si tak nechá mzdu poslat na svůj účet. Dále aby bylo jednání úspěšné, je třeba zaměstnanci čerpat dovolenou či prokazovat účast na zdravotních prohlídkách (Volkánová, 2014).

Další možnost podvodu je, že pachatel je zaměstnanec a chce firmu připravit o její prostředky. Existujícímu a ve firmě skutečně pracujícímu zaměstnanci je tak vyplacena vyšší mzda než odpovídá jeho smluvené mzdě nebo jeho počtu odpracovaných hodin. Zaměstnanec buď zkrusí počet odpracovaných hodin, navýší hodinovou mzdu či zvýší odměnu u fixního platu. Zaměstnanec, který má variabilní složku mzdy, která je dána např. procentem z objemu prodeje, si může neoprávněně počet prodejů zvýšit. Také si zaměstnanec může čerpat dovolenou či být nepřítomný z jiného důvodu, ale vykáže si standardní pracovní dobu (Volkánová, 2014).

iii. Neoprávněné náhrady výdajů

Jedná se o případ, kdy se zaměstnanec tváří, že nakoupil zboží či službu potřebnou pro plnění svých úkolů a žádá náhradu od svého zaměstnavatele (Molín, 2011).

Často se však jedná o jiné výdaje, často pro osobní potřebu. Může se jednat např. o situaci, kdy zaměstnanec jede na služební cestu a na ní jde zaměstnanec na oběd s rodinou, či jede na víkendový pobyt do zahraničí s kamarády. Tuto skupinu jednání lze obecně rozdělit do 4 skupin:

- zkruslený účel výdaje – v podniku by mělo být jasně dáno, které výdaje mohou zaměstnanci uskutečňovat a které ne,

- nadhodnocení výdaje – zaměstnanec může výdaje nadhodnotit např. paděláním dokladu či v případě, že lze nakoupit stejnou věc za různé ceny, nakoupit za cenu vyšší,
- fiktivní výdaje – pachatel využije padělaní dokladu,
- několikanásobné proplacení dokladu – v případě, že vedení podniku nevyžaduje originál dokladu, lze použít jeden doklad vícekrát a nechat si ho také vícekrát zaplatit (Volkánová, 2014).

d) Neoprávněné nakládání s ostatními aktivy

Může se jednat o podvodné jednání jako např. zneužití či krádež aktiv, vytvoření falešných dokumentů, nákupní či prodejní schémata. Zneužití aktiv znamená, že zaměstnanec aktiva užívá k osobním účelům bez souhlasu zaměstnavatele (Molín, 2011). Nejčastější případ je využití služebních vozidel zaměstnanci pro osobní účely či zneužití kancelářského vybavení pro soukromé účely, např. notebook či telefon (Volkánová, 2014). Zaměstnanec může s falešnou dokumentací volně pohybovat s majetkem firmy. Nákupní schémata znamenají, že podnik zaplatí dodavateli za zboží či služby, které ale podnik nepřijal. Podnik tedy, na rozdíl od fakturačních schémat, přijde o finanční prostředky z důvodu proplacení faktury, ale i o aktiva. Předějit tomuto jednání může kontrola nákupních operací podniku. V případě prodejních schémat se jedná o prodeje za nižší ceny, účtování rozdílného množství apod. (Molín, 2011).

4.1.2 Zkreslování výkazů

Další podvodné jednání je zkreslování výkazů. Výsledkem tohoto podvodného jednání není finanční prospěch pro pachatele. Přináší spíše nepřímý přínos ve formě vyšších cen akcií, pokračujícího bankovního financování aj. (Coenen, 2008). Zkreslování výkazů lze rozdělit na manipulaci s účetními výkazy a s neúčetními informacemi. Práce zaměstnanců pak vypadá lépe a ti jsou pak lépe hodnoceni (Molín, 2011).

Zkreslování účetních výkazů lze rozdělit na:

- vykazování smyšlených výnosů,
- vykazování nákladů a výnosů ve špatném období,
- špatné ocenění aktiv,
- zatajení závazků a nákladů,
- špatné zveřejňování informací v příloze v účetní závěrce (Molín, 2011).

Vykazování smyšlených výnosů znamená, že podnik zaznamená do účetnictví tržby za prodané zboží či služby, které však nebyly realizovány (Molín, 2011). Některé podniky mohou také navýšit své výnosy tím, že zamění tržby s půjčkou. Tím se podniku zvýší zisk a sníží závazky (Jones, 2011). Podnik, který chce zvýšit svůj obrat, vytvoří prodejní faktury se smyšleným či reálným odběratelem (Volkánová, 2014). Toto jednání lze nalézt v metodě income smoothing, agresivní účetnictví, earnings management či window dressing. Na rozdíl od minulých případů, toto jednání naopak zvyšuje zisk, finanční výkonnost i pozici a nezobrazuje věrně účetní závěrku.

Vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období porušuje aktuální princip. Podnik chce např. navýšit obrat v běžném období. Často to dělají tak, že na konci běžného období vyfakturují dodávky, které ale proběhnou až v dalším období. Je těžké dokázat, v jakém období dodávka proběhla (Volkánová, 2014).

Nesprávně ocenit aktiva lze např. při jejich pořízení (Molín, 2011).

Další příklad podvodného jednání je, pokud podnik vykáže dlouhodobá aktiva jako aktiva krátkodobá (Volkánová, 2014).

Zkreslit se dají také závazky. Pokud má podnik nízké závazky, má i nízkou zadluženost a posiluje finanční pozici. Závazky se dají např. skrýt tak, že se zaúčtují jako vlastní kapitál (Coenen, 2008).

4.1.3 Korupční jednání

Korupční jednání lze popsat jako úmyslný čin, při kterém zaměstnanec zneužije své postavení, aby získal osobní prospěch na úkor zaměstnavatele, a zároveň se nejedná o jednání výše popsané. Do korupčního jednání patří např. úplatkářství či nelegální odměny. Úplatkářství lze definovat jako nabídnutí či přijetí úplatku za účelem ovlivnění obchodního rozhodnutí. Úplatek může být ve formě odměny, dárku či jiných benefitů. Poskytovatel úplatku si chce uplácenou osobu naklonit na svoji stranu a získat výhodný obchod. Dále mohou úplatek dostat zaměstnanci, kteří mají pravomoc vybírat dodavatele. Další případ úplatků je skutečnost, že zaměstnanec naznačí, že bez úplatku např. změní dodavatele, či je možné obdarování bez určitého cíle, aby ten, kdo poskytuje úplatek, vyvolal pocit zavázanosti (Volkánová, 2014). Úplatkářství také může probíhat např. ve formě přijímání provizí, které je podobné fakturačním schémátům s tím rozdílem, že mezi dodavatelem a zaměstnancem podniku, který od dodavatele nakupuje, existuje tajná

dohoda. Cílem této dohody je nadhodnocená faktura a její proplacení. Za toto podvodné jednání dostane zaměstnanec provizi (Molín, 2011). Toto jednání se neprojevuje ve finančních výkazech podniku (Volkánová, 2014).

Nelegální odměny jsou velmi podobné úplatkářství. Úplatkářství je však uskutečňováno za účelem ovlivnění budoucího rozhodnutí, zatímco nelegální odměny jsou poskytovány za již uskutečněná rozhodnutí (Molín, 2011).

4.1.4 Ostatní podvodná jednání

Kromě výše uvedených jednání je v praxi častou formou podvodného jednání nepřiznání mzdových nákladů, většinou z důvodu odvodů (Dušek, 2014). V tom případě se jedná o tzv. nelegální práci. Ta se definuje jako závislá práce, která je vykonávána mimo pracovněprávní vztah. Aby se tato práce vyskytovala co nejméně, provádí inspektorát práce kontroly. Ten také může uložit pokutu, pokud v účetní jednotce zjistí nelegální práci (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020). Toto jednání způsobí nižší náklady podniku a tím i nižší finanční výkonnost podniku.

Další podvodné jednání je např. majetek vedený jako zboží či naopak (Liberto, 2019). V případě, že by byl majetek veden jako zboží, účetní jednotka by tak uplatnila náklady v hodnotě celého majetku a ne ve formě odpisů v rámci několika let, jak by to mělo být správně. V opačném případě, tedy že je zboží vedeno jako majetek, je situace taková, že podnik získá náklady ve formě odpisů ještě v dalších letech, i když měl uplatnit náklady za zboží v jednom účetním období. Obě situace ovlivňují finanční výkonnost i pozici podniku. Finanční výkonnost je ovlivněna nižšími či vyššími náklady a finanční pozice zůstane stejná, protože zůstane stejná bilanční suma, pouze položky majetek a zásoby v rozvaze budou uvedeny ve špatné částce.

Mezi další podvodné jednání lze zařadit např. náklad podniku, který je klasifikován jako aktivum. Tím se zvýší aktiva a zároveň se zvýší zisk, protože se snižují náklady. Může se jednat o případ, kdy si podnik půjčí peníze na stavbu nemovitosti. Úroky z úvěru pak účtuje do pořizovací ceny majetku místo do nákladů. Nemovitost se pak odepisuje i s úrokem (Jones, 2011). S tímto jednáním se lze setkat např., pokud chce účetní jednotka dosáhnout na úvěr, chce vyrovnat výkyvy mezi zisky v minulém a aktuálním účetním období, např. kvůli náhlým změnám v tržbách či chce zatajit nějaké riziko, např. platební neschopnosti.

4.2 Vnější podvodná jednání

Jak již bylo zmíněno, vnější podvodná jednání jsou páchána osobami, které mají vliv na podnik zvenku a chtějí získat neoprávněný prospěch na úkor tohoto podniku. Často k tomu používají padělané listiny a snaží se uvést pracovníky podniku v omyl a tohoto omylu využít. Tato jednání lze rozdělit na 3 skupiny:

- hospodářská trestná činnost v obchodním styku – je nejméně nebezpečná, nejedná se o organizovanou trestnou činnost, jedná se např. o podvody při směně bankovek,
- závažná hospodářská činnost – finanční kriminalita – např. různé finanční podvody či „tunelování“,
- „praní špinavých peněz“ – např. mezinárodní organizovaný zločin (Drábková, 2017).

Pachatelé při závažné hospodářské činnosti a při „praní špinavých peněz“ se snaží utajit svou totožnost. Utajené jsou také všechny transakce, ty musí být uskutečněny v co nejkratším čase (Drábková, 2017).

4.3 Podvodné účetní výkaznictví

Pokud účetní jednotka uskutečňuje nějaká podvodná jednání, vznikne jí podvodné účetní výkaznictví. To se tedy definuje jako výkaznictví, které obsahuje úmyslné nesprávnosti a má klamat uživatele účetní závěrky. Jedná se např. o zmanipulování, zfalšování či změnu účetnictví či podkladů, podle kterých je sestavena účetní závěrka. Dále pak neuvedení či nesprávné uvedení událostí, transakcí či závažných informací v účetní závěrce či úmyslné neuplatnění účetních principů. Dochází k němu tak, že vedení účetní jednotky vědomě obchází kontrolní mechanismy. Může se jednat o jednání:

- vyhotovení fiktivních účetních záznamů z důvodu manipulace výsledku hospodaření,
- nepřiměřenou úpravou odhadů a úsudků použitých pro odhad účetních zůstatků,
- vynechání, urychlení či zpoždění při účtování transakcí, ke kterým došlo v účetním období, v účetní závěrce,
- utajení informací, které by mohly ovlivnit částky v účetní závěrce ad. (ISA 240, 2009).

5 Opatření proti kreativnímu účetnictví

Tato kapitola se zaměří na prevenci proti kreativnímu účetnictví. Metod a nástrojů, jak předcházet kreativnímu účetnictví je mnoho a každý autor na prevenci nahlíží jinak.

Např. Molín (2011) definuje jako jeden z nástrojů prevence podvodných jednání vnitřní kontrolní systém. Ten je obtížné definovat, protože se v jednotlivých literárních zdrojích definuje jinak. Obecně ho však lze popsat jako soustavu kontrol (provozní, finanční, evidenční aj.), které vytvořila účetní jednotka a má za cíl efektivní řízení, dodržování vnitřních pravidel, ochranu majetku a co nejvyššího stupně úplnosti a přesnosti evidence. Pojem „kontrola“ pak lze definovat jako činnosti, jejichž cílem je porovnat skutečný a plánovaný stav.

Krupová (2001) nahlíží na předcházení kreativnímu účetnictví např. formou:

- zahrnutí do stávajících právních předpisů detailnější a přísnější předpisy a standardy,
- kladení na podnikatele více požadavků na zveřejňování,
- dávání přednosti obsahu před formou aj.

Zemánková (2013) navrhuje změnu v zákoně, např. návrh pravidel, která mají minimalizovat subjektivitu v účetnictví (např. odhady). Nebo také by podniky měly vybírat zaměstnance, kteří mají kladný postoj k etickým hodnotám.

5.1 Stálost metod

Jak již bylo zmíněno v první kapitole, účetní jednotka by neměla měnit své účetní metody během účetního období. Dále účetní jednotka nesmí měnit uspořádání a označení položek v rozvaze a výkazu zisku a ztráty a také nesmí měnit způsoby oceňování v následujícím účetním období. Může je měnit pouze při změně předmětu podnikání, nebo aby účetní závěrka měla větší vypovídací schopnost. Pokud však k nějaké změně dojde, musí o ní uvést informaci v příloze účetní závěrky (Hauzarová, 2017). Stálost metod zabraňuje určité kreativitě v účetnictví. Pokud by se metody měnily v průběhu účetního období, např. metoda ocenění zásob, cena zásob by se mohla měnit dle potřeb podniku.

5.2 Vnitropodnikové směrnice

Vnitropodnikové směrnice lze dle Schiffera (2010) definovat jako nástroj zkvalitnění vnitřního řízení účetní jednotky. Dle Nováka (2019) jsou vnitropodnikové směrnice

dokumenty, které si účetní jednotka vytváří sama pro svou potřebu a těmito směrnici se dále řídí, nebo také nástroj, který by měl usnadňovat práci zainteresovaným osobám.

Vnitropodnikové směrnice mají několik významů:

- vymezují pravomoce jednotlivých pracovníků a jejich odpovědnost, jsou komunikačním nástrojem – zmírňují se nedorozumění a nejasnosti,
- standardizují a automatizují postupy – je důležité, aby všichni při stejné činnosti v účetní jednotce dodržovali stejné postupy, vede to k větší přehlednosti a zastupitelnosti pracovníků,
- slouží jako důkazní prostředek – např. v případě auditu či při daňové kontrole z finančního úřadu (Novák, 2019, Truhlářová, 2013).

Každá účetní jednotka vytváří a aplikuje směrnice různě. Např. živnostníci mají jiné vnitropodnikové směrnice než nadnárodní podniky. V každém případě by neměly obsahovat zbytečné informace a měly poskytnout odpovědi na otázky, které přináší chod firmy (Truhlářová, 2013).

Vnitropodnikové směrnice by měly obsahovat:

- podpis osoby zodpovědné za účetní případ,
- základní vymezení účetnictví – systém jeho zpracování, účtový rozvrh,
- organizační pravidla – kompetence a podpisové vzory, oběh účetních dokladů a jejich archivace, informace o účetní závěrce, inventarizace,
- specifika účtování – dlouhodobý majetek, jeho hodnotová hranice a odpisový plán, zásady pro časové rozlišení nákladů a výnosů, kurzové rozdíly, zásoby (zda se účtují metodou A nebo B, způsob jejich oceňování apod.), inventarizační rozdíly, opravné položky, pracovní cesty a cestovní náhrady, pracovněprávní záležitosti ad.,
- oblast ochrany osobních údajů (Novák, 2019, Truhlářová, 2013).

Vnitropodnikové směrnice by se měly alespoň jednou ročně aktualizovat nebo alespoň zkontrolovat. Při jejich tvorbě je důležité dbát spíše na praktické potřeby než na formální stránku směrnice. Směrnice by se měly řídit následujícími zásadami:

- přehlednost,
- stručnost,
- srozumitelnost,

- věcnost,
- jednoznačnost,
- komplexnost (Schiffer, 2010),
- logika,
- vymezení postupů,
- držení se právních předpisů (Truhlářová, 2013).

Pokud jsou vnitropodnikové směrnice v účetní jednotce jasně nastavené a pravidelně aktualizované, nemělo by v této účetní jednotce docházet ke kreativě v účetnictví.

5.3 Inventarizace majetku a závazků

Dle Duška (2014) je inventarizace nejjednodušším, nejprůkaznějším a časově nejméně náročným způsobem, jak doložit správnost účetnictví.

Dle zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb. je inventarizace také zjišťování skutečného stavu majetku a závazků a ověřování, zda zjištěný skutečný stav odpovídá stavu majetku a závazků v účetnictví. Účetní jednotky provádějí inventarizaci v okamžiku, ke kterému sestavují účetní závěrku. Inventarizaci zásob lze také provést během účetního období. Zásoby a některý hmotný majetek musí účetní jednotky inventarizovat alespoň jednou za účetní období. Skutečný stav majetku a závazků lze zjistit fyzickou či dokladovou inventurou. Záleží na tom, zda lze vizuálně zjistit jejich existence či ne. Po zjištění skutečného stavu majetku a závazků a porovnání se stavem účetním, mohou být tyto dva stavy shodné či může vzniknout inventarizační rozdíl. Pokud je skutečný stav nižší než stav účetní, tento rozdíl se značí jako manko, případně schodek. V opačném případě vzniká přebytek (AION CS, s.r.o., 2020).

V rámci inventarizace se konkrétně (krom pár výjimek) písemně dokládá:

- každý rozvahový a podrozvahový účet,
- vybrané výsledkové účty, např. daně, dary apod. (Dušek, 2014).

5.4 Audit

Audit lze definovat dle Volkánové (2014) jako systematický proces, který zahrnuje přezkoušení účetních výkazů, účetního systému a účetních zápisů oprávněným auditorem. Výsledkem auditu je vytvoření názoru, zda zkoumané účetní výkazy podávají

věrný a poctivý obraz o hospodaření a zda jsou tyto výkazy v souladu s právními předpisy. Výsledky auditu jsou určeny hlavně pro stakeholdery.

Auditor není odborník na podvody, ale měl by mít v této oblasti znalosti, aby dokázal podvod během auditu rozpoznat. Pokud ale najde v účetní závěrce určité nesprávnosti, musí rozlišit, zda vznikly z podvodu nebo z chyby. Rozdíl mezi nimi je ten, že podvod vznikne úmyslně a chyba neúmyslně (Kupec, 2019).

Ověřit auditorem účetní závěrku musí některé účetní jednotky povinně. Dle zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb. se jedná o:

- velké účetní jednotky (s výjimkou některých, které nejsou subjekty veřejného zájmu),
- střední účetní jednotky,
- malé účetní jednotky, které mají právní formu podnikání a.s. nebo jsou svěřenskými fondy a během účetního období překročily nebo dosáhly alespoň jednoho z následujících kritérií:
  - celková hodnota aktiv 40 000 000 Kč,
  - roční úhrn čistého obrátu 80 000 000 Kč,
  - průměrný počet zaměstnanců během účetního období 50,
- ostatní malé účetní jednotky, pokud dosáhly nebo překročily alespoň 2 výše uvedená kritéria (AION CS, s.r.o., 2020).

Audit lze rozdělit na interní a externí podle toho, zda je auditor interní či externí (Kupec, 2019).

5.4.1 Interní audit

Cílem interního auditu je poradenská činnost, která se zaměřuje na posouzení, jak účinné jsou procesy podniku v oblasti řízení rizik, vnitřních kontrol a jak tyto procesy zkvalitnit (ISA 610, 2013).

Kupec (2019) vidí základní cíl interního auditu jako prověřování podniku a jeho procesů, sledování řízení podniku a navrhování vhodných doporučení. Interní audit také ujišťuje o tom, že všechna rizika, kterým podnik čelí, jsou známá a pod kontrolou. Dalším úkolem tohoto auditu je konzultační činnost pro management podniku. Auditóři by se v této oblasti měli zaměřit na vnitřní systém kontroly. Interní auditor je specializovaný

zaměstnanec auditovaného podniku. Interní audit se zaměřuje na ekonomické procesy a má jinou skupinu uživatelů.

5.4.2 Externí audit

Externí audit se dle zákona o auditorech č. 93/2009 Sb. definuje jako ověření účetní závěrky, zda podává věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví v souladu s právními předpisy (AION CS, s.r.o., 2020). Jedná se o službu, kterou poskytují kvalifikovaní odborníci a jejímž cílem je provést revizi finančního stavu společnosti dle zvláštních norem a pomocí speciálních technik. Tato revize má vyjádřit názor, zda hospodaření společnosti odpovídá ekonomické a finanční situaci společnosti a zda jsou výsledky hospodaření v souladu s přijatými účetními zásadami. Externí auditor je zaměstnanec auditorské společnosti. Jedná se tedy o nezávislého znalce, který má cíl vyjádřit odborný názor na finanční výkazy. Externí auditoři se zaměřují na audit účetní závěrky a výroční zprávy. Tento audit si většinou objednávají vlastníci účetní jednotky a to za účelem, aby se zvýšila věrohodnost jejich účetních závěrek (Kupec, 2019).

5.4.3 Forezní audit

Forezní audit nebo také forezní vyšetřování je druh auditu, který lze definovat jako prověření podezření výskytu podvodu v podniku. Audit provádí nezávislý vyšetřovatel. Forezní audit se provádí na základě podezření ze spáchání podvodu, nikoliv ze zákonné povinnosti. Forezní audit v České republice žádnou zákonnou úpravu nemá. Tento druh auditu si účetní jednotka musí objednat sama a sama si také dohodnout předmět vyšetřování, jeho hloubku, časový plán, způsob vyšetřování apod. Výsledky forezního vyšetřování mohou sloužit jako důkazní prostředek při soudním procesu, pokud se skutečně objeví podvody v účetnictví (Volkánová, 2014).

5.5 Elektronická evidence tržeb (dále EET)

Elektronická evidence tržeb je nástroj, který omezuje kreativitu u hotovostních transakcí. Jedná se o systém, který má za cíl narovnat tuzemské podnikatelské prostředí. Chce zabránit tomu, aby ti, kteří neplatí daně, nebyli ve výhodě oproti poctivým podnikatelům. Další výhodou je lepší výběr daní (Finanční správa, 2020).

EET podléhají tržby, které pocházejí z podnikatelské činnosti a zároveň byly hrazeny v hotovosti, směnkou, šekem nebo např. stravenkou. Naopak EET nepodléhají tržby hrazené platební kartou či převodem na účet (Finanční správa, 2020).

Do systému EET se nezapojili všichni podnikatelé najednou, ale v několika fázích. První fáze začala 1. prosince 2016 a týkala se ubytovacích a stravovacích služeb. Druhá fáze odstartovala 1. března 2017 a zahrnovala všechny maloobchody a velkoobchody. Třetí a čtvrtá fáze měla začít 1. května 2020, ale byla odsunuta na rok 2023. Tato fáze se týká ostatních činností, např. řemesel, zemědělství, dopravy apod. (Finanční správa, 2020).

Celý systém funguje tak, že podnikatel pošle datovou zprávu o transakci do systému Finanční správy. Z tohoto systému obdrží potvrzení o přijetí s fiskálním identifikačním kódem. S tímto kódem pak podnikatel vystaví účtenku a tu předá zákazníkovi a ten si může účtenku ověřit na Daňovém portále (Finanční správa, 2020).

Podnikatel k evidování elektronických tržeb potřebuje pouze zařízení, které dokáže komunikovat přes internet, např. počítač, telefon či pokladna a připojení k internetu (Finanční správa, 2020).

Podnikatel, který poprvé zaevidoval své tržby přes EET, si může za toto zdaňovací období uplatnit v daňovém přiznání slevu na dani z příjmů ve výši 5 000 Kč (AION CS, s.r.o., 2021).

5.6 Kontrolní hlášení

Dalším nástrojem, jak předejít kreativnímu účetnictví, je kontrolní hlášení (dále KH). Jedná se o speciální daňové tvrzení, které se podává spolu s daňovým přiznáním k dani z přidané hodnoty (dále DPH) a případně se souhrnným hlášením (Finanční správa, 2020). Toto tvrzení vzniklo jako nástroj proti daňovým únikům. V České republice musí KH podávat plátcí DPH od 1. 1. 2016 (Czech news center a.s., 2020). Dle zákona o dani z přidané hodnoty č. 235/2004 Sb. musí podávat KH plátcí DPH, pokud např. uskutečnil zdanitelné plnění s místem plnění v tuzemsku, nebo přijal úplatu, ze které vznikla povinnost přiznat daň (AION CS, s.r.o., 2020).

KH se rozděluje na oddíly A, B a C. Oddíl A obsahuje plnění, ze kterých vyplývá povinnost přiznat daň a také plnění uskutečněná v režimu přenesení daňové povinnosti. Do oddílu B se vyplňují plnění, která se přijala. Oddíl C obsahuje kontrolní součty. Oddíly A a B se rozdělují na 2 podskupiny – na transakce, které jsou nižší než 10 000 Kč včetně DPH a na transakce vyšší než 10 000 Kč včetně DPH. První skupina se v KH vyplňuje v součtu, v druhé skupině se vyplňuje každá transakce zvlášť (Solitea, 2020). KH tedy obsahuje podrobnější údaje než daňové přiznání k DPH, protože to udává pouze souhrnné

částky. Transakce musí být obsažena v KH odběratele i dodavatele. To pomáhá snižovat šedou ekonomiku a odhalovat podezřelé transakce (Czech news center a.s., 2020). Například pokud by podnik vystavoval falešné faktury či zatajoval tržby, KH by toto jednání mohlo odhalit.

KH se podává za kalendářní měsíc či čtvrtletí vždy do 25. dne po skončení tohoto měsíce či čtvrtletí (AION CS, s.r.o., 2020). Pokud by bylo daňové přiznání k DPH nulové, KH se nepodává (Czech news center a.s., 2020). Pokud plátce musí podat KH a nepodá, hrozí mu pokuta až do výše 50 000 Kč. KH musí obsahovat (kromě obecných náležitostí):

- identifikační údaje o plátcí a kontakt,
- údaje týkající se plnění a úplat, pokud udělují povinnost podat kontrolní hlášení,
- údaje týkající se uplatnění nároku na odpočet daně,
- identifikační údaje odběratele či dodavatele (AION CS, s.r.o., 2020).

Jak již bylo řečeno, v KH se jedna transakce musí objevit u dodavatele i odběratele. Aby oba vykázali transakci se stejným základem daně i daň a nevznikaly rozdíly, došlo od 1. 10. 2019 k vymezení nového postupu při výpočtu DPH (Finanční správa, 2020). DPH lze spočítat jako součin základu daně a sazby daně (tento postup je stejný jako dříve) nebo nově jako rozdíl mezi cenou s DPH a cenou s DPH vydělenou číslem 1,21 pro sazbu daně 21 %. Zrušil se výpočet pomocí koeficientů (AION CS, s.r.o., 2020).

6 Dotazníkové šetření

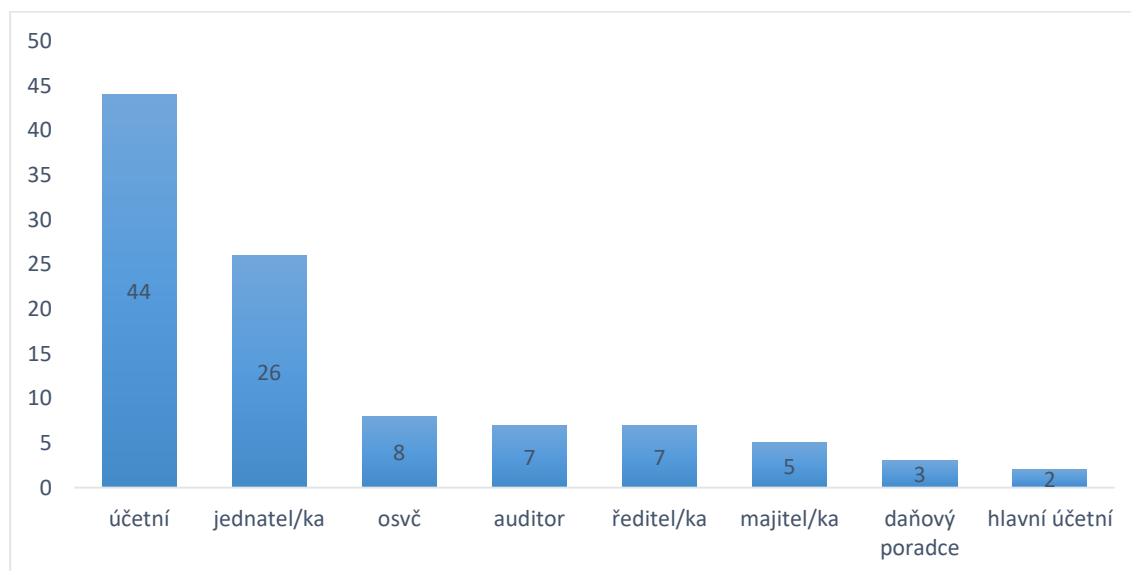
Následující kapitola popisuje jednotlivé otázky dotazníkového šetření. Dotazník je více popsán v kapitole č. 1. Celé znění dotazníkového šetření je obsaženo v příloze A. Dotazník má celkově 3 oblasti – obecnou část, oblast podvodných jednání a motivace a oblast prevence.

6.1 Charakteristika vzorku respondentů

První tři otázky dotazníkového šetření, které se týkaly charakteristiky respondentů, byly povinné a museli na ně tedy odpovědět všichni.

První otázka dotazníkového šetření se týkala pozice respondenta v podniku. Odpovědi respondentů na tuto otázku zobrazuje obrázek č. 1. Jelikož byly vybrány podniky s hlavní činností „účetnictví“, jsou všechny zobrazené odpovědi zařazeny do šetření. Nejvíce zástupců měla pozice „účetní“ (44), hlavní účetní (3), dále pak jednatel či jednatelka společnosti zabývající se účetnictvím (26). V menších počtech odpovídali respondenti, kteří jsou OSVČ (8), jsou auditory (7) či řediteli (7), majiteli (5) či daňovými poradci (3).

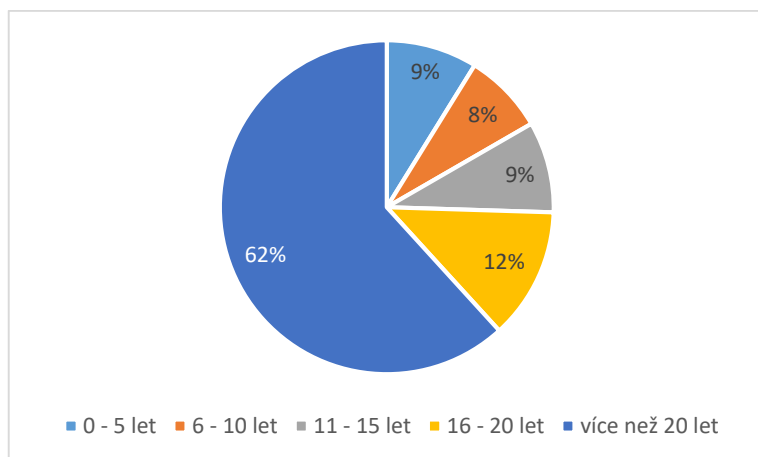
Obr. č. 1: Pozice respondentů v podniku

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 2 zobrazuje počet let praxe respondentů v účetnictví. Více než polovina (přesněji 62 %) má více než 20 letou praxi. Zbylých 38 % respondentů má praxi kratší, a to do 20 let. Dá se tedy předpokládat, že respondenti mají s účetnictvím bohatou zkušenost a jejich odpovědi jsou tedy přínosné.

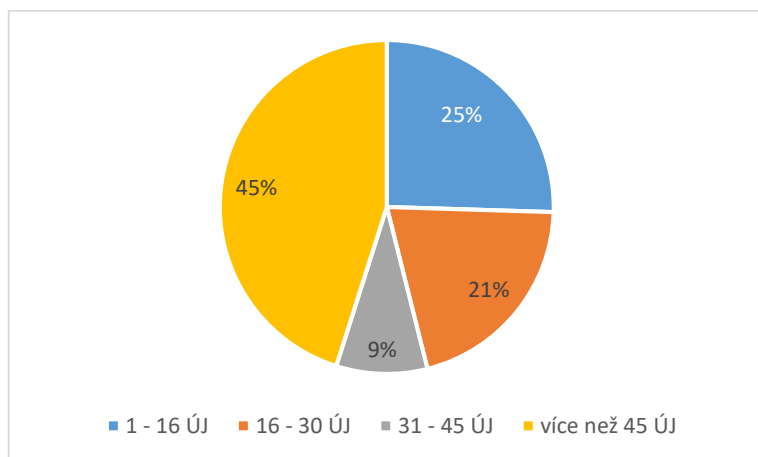
Obr. č. 2: Počet let praxe respondentů

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Odpověď na otázku, kolika účetním jednotkám vedli respondenti účetnictví, ukazuje obrázek č. 3. Téměř polovina respondentů (45 %) vedla účetnictví více než 45 účetním jednotkám. 30 % z nich vedlo účetnictví 16 až 45 účetním jednotkám a 25 % respondentů vedlo účetnictví do 16 účetních jednotek. Respondenti se tedy setkali s poměrně velkým množstvím účetních jednotek, a jak již bylo řečeno, jejich zkušenost je tedy celkem bohatá.

Obr. č. 3: Počet účetních jednotek, kterým respondenti vedli účetnictví

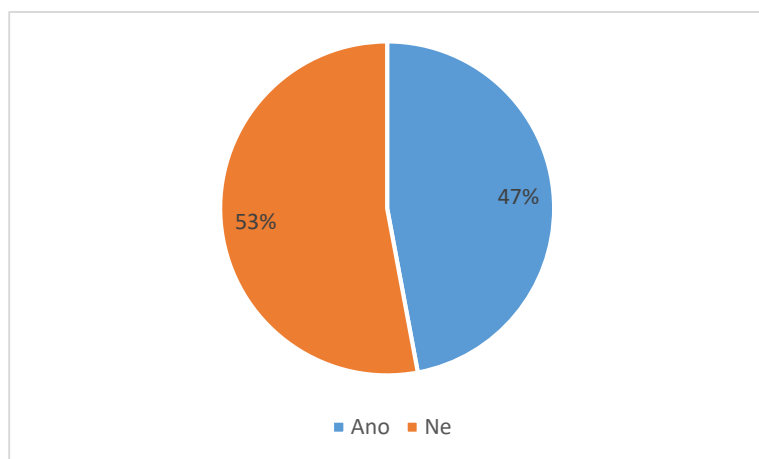

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

6.2 Výsledky šetření metod a motivů kreativního účetnictví

Dále v dotazníkovém šetření respondenti odpovídali na otázku, zda se někdy setkali s kreativním účetnictvím. Odpověď na tuto otázku zobrazuje následující obrázek. Tato otázka byla opět povinná, odpověděli na ni tedy všichni respondenti. S kreativním účetnictvím se setkalo 47 % respondentů, 53 % z nich uvedlo, že se s kreativním účetnictvím nesetkalo. Největší skupinou, která se setkává s kreativním účetnictvím, je skupina s počtem let praxe víc než 20 let (67 %). Další skupinou je skupina s počtem let praxe 16 – 20 (10 %), dále pak 11 – 15 let a 6 – 10 let (obě skupiny 8 %). Nejméně se s kreativním účetnictvím setkává skupina s nejmenší praxí (0 – 5 let) (6 %). Čím delší tedy má respondent praxi, tím je větší šance, že se setká s kreativním účetnictvím.

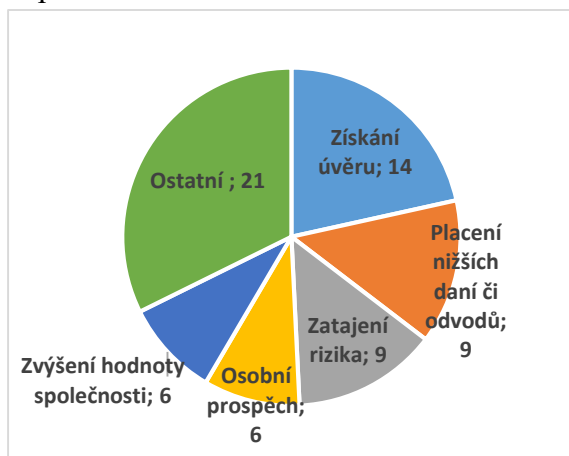
Obr. č. 4: Zda se respondenti setkali s kreativním účetnictvím

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující grafy zobrazují jednotlivá podvodná jednání, se kterými se respondenti setkali a nejčastější motivy, který k nim, dle respondentů, vedly. Každé podvodné jednání bylo uvedeno alespoň jednou, ke každému podvodnému jednání je tedy jeden graf. Na otázky týkající se podvodných jednání odpovídali pouze ti respondenti, kteří u předchozí otázky odpověděli „ano“.

Obr. č. 5: Nesprávné zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 5 zobrazuje důvody, které vedou účetní jednotky k nesprávnému zveřejňování informací v příloze v účetní závěrce. Nejčastější motiv tohoto podvodného jednání je získání úvěru. V příloze v účetní závěrce se uvádějí jisté informace, mezi ně patří i všechny závazky s dobou splatnosti delší než 5 let, výše půjček a úvěrů ad. Pokud účetní jednotka neuvede v příloze v účetní závěrce tyto informace, mohla by snadněji získat úvěr

(Martínková, 2016). Dalším motivem tohoto jednání je placení nižších daní a odvodů a zatajení rizika. Motiv „zatajení rizika“ může vést k podobnému jednání jako u motivu „získání úvěru“. Účetní jednotka zatají některé informace ohledně závazků, aby skryla nějaké riziko.

Mezi ostatními motivy se objevilo – získání dotace, tlak investorů, zatajení hrozícího úpadku aj.

Obr. č. 6: Falešné doklady

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující obrázek ukazuje důvody, které vedou účetní jednotky k vytváření falešných faktur. Nejčastější motiv je placení nižších daní či odvodů. Pro placení nižších daní si podnikatelé nejspíše vytvářejí přijaté faktury či jiné doklady, např. pokladní doklady, prodejky apod. Dodavatel těchto faktur může být fiktivní i skutečný. Faktura by však neměla přesáhnout hodnotu 10 000 Kč, pokud by tuto hodnotu překročila, faktura se objeví

v Kontrolním hlášení a Finanční úřad bude fakturu hledat i u dodavatele. Doklad by měl být hrazen v hotovosti.

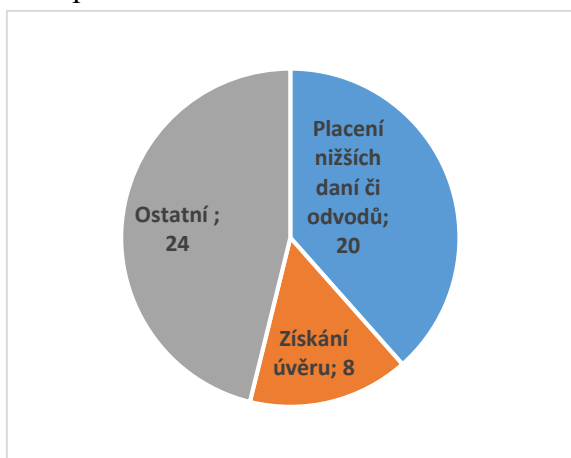
Dalším častým motivem toho jednání je získání úvěru. Pro získání úvěru budou účetní jednotky naopak vytvářet spíše vystavené faktury či příjmové pokladní doklady. Pro získání úvěru musí mít účetní jednotka dostačující výnosy (či příjmy).

Podobný případ vzniká i u motivu „osobní prospěch“. Aby mohla účetní jednotka získat peníze, může vystavit falešný doklad a nechat ho odběratele uhradit na svůj osobní účet.

Účetní jednotky také vytváří falešné doklady z důvodu „náhlé změny v tržbách“, aby vyrovnali rozdíly mezi tržbami v jednotlivých obdobích.

Mezi ostatními, ale nepřiliš zastoupenými motivy, se objevily motivy – získání dotace, zatajení rizika, maximalizace zisk apod. Vyšší příjmy mohou také účetní jednotce pomoci zatajit riziko např. hrozícího úpadku či platební neschopnosti, dosáhnout dotace apod.

Obr. č. 7: Vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 7 ukazuje motivy účetních jednotek vedoucí k nesprávnému vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období. Nejčastější motiv tohoto jednání je placení nižších daní či odvodů. Faktury přijaté v roce x, týkající se např. nájmu na rok x+1, zaúčtuje účetní jednotka nesprávně již v roce x, tím faktury snižují v roce x zisk, a tím v roce x platí nižší daně. V případě výnosů má účetní jednotka zaúčtovat výnosy v roce x, ale

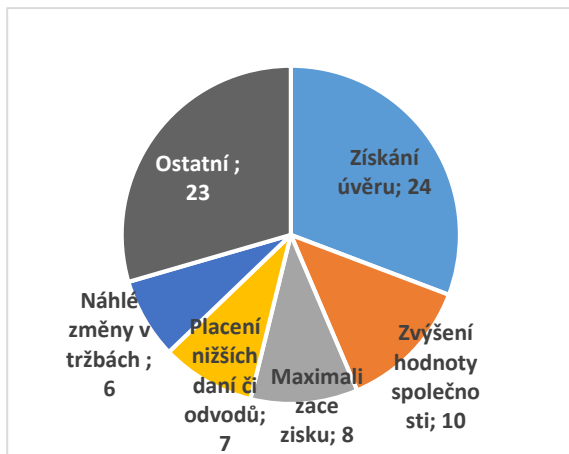
zaúčtuje je až v roce x+1, aby opět platila nižší daně.

Mezi ostatními motivy se objevilo získání úvěru. Získání úvěru se nejspíše týká špatně zaúčtovaných výnosů a jedná se nejspíše o opačný případ než výše uvedený. Výnosy jsou špatně zaúčtovány v roce x, aby účetní jednotka dosáhla na úvěr.

Dále se mezi ostatními motivy objevilo zatajení rizika, náhlé změny v tržbách, maximalizace zisku, aj. Tyto motivy zahrnují podobně řešené špatně zaúčtované náklady a výnosy jako výše uvedené.

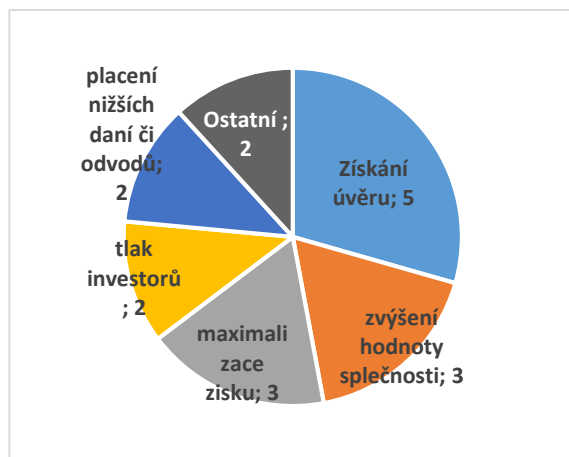
Obr. č. 8: Fiktivní výnosy

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Účetní jednotky vytváří fiktivní výnosy, aby se zvýšila jejich hodnota. Stejně jednání má za cíl i maximalizace zisku, náhlé změny v tržbách a ostatní motivy, jako např. zatajení rizika, tlak investorů, udržení obchodních vztahů, získání dotace ad.

Obr. č. 9: Půjčka klasifikována jako tržba

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 8 ukazuje motivy, kvůli kterým účetní jednotky podvodně navyšují výnosy. Nejčastější motiv tohoto jednání je získání úvěru. Zde je jednání podobné jako u výše zmíněného jednání. Pro dosažení úvěru musí mít účetní jednotka určité příjmy či výnosy, pokud nemá, někteří si výnosy uměle navyšují.

Dalším motivem tohoto jednání je zvýšení hodnoty společnosti. Účetní jednotky

Následující obrázek ukazuje důvody, které účetní jednotky vedou ke klasifikaci půjčky jako tržby. Nejčastější motiv tohoto jednání je získání úvěru. Toto jednání je podobné jako výše uvedené jednání. Účetní jednotka potřebuje vyšší příjmy pro získání úvěru. Podobné je to i u motivu zvýšení hodnoty společnosti či maximalizace zisku. Jako další motivy respondenti uvedli tlak investorů, či placení nižších daní či odvodů.

Obr. č. 10: Nesprávně oceněná aktiva

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující obrázek zobrazuje motivy, kvůli kterým účetní jednotky oceňují aktiva nesprávnou cenou. Nejčastějším motivem je placení nižších daní či odvodů. Tento motiv ukazuje na to, že se účetní jednotky snaží aktiva ocenit spíše vyšší cenou v případě nákupu a nižší cenou v případě prodeje. To způsobí vyšší náklady či nižší výnosy, nižší zisk a nižší daň z příjmu.

Motiv zvýšení hodnoty společnosti „nutí“ účetní jednotky spíše oceňovat vyšší cenou při nákupu aktiv. To samé jednání lze vidět i u motivu získání úvěru. Při motivu „tlak investorů“ mohou být ceny různé, dle přání investorů.

Mezi ostatními motivy se objevilo např. zatajení určitého rizika či hrozícího úpadku.

Obr. č. 11: Korupční jednání

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

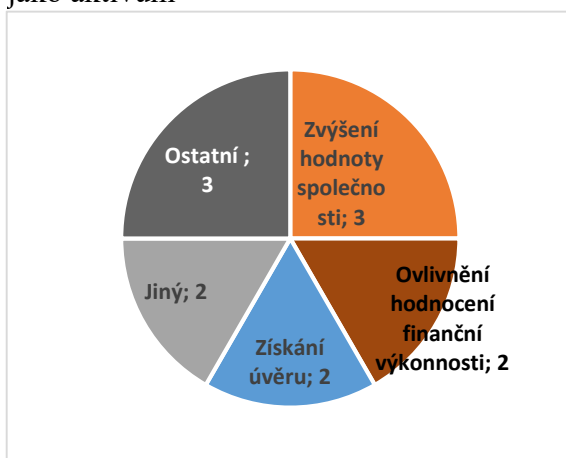
Obrázek č. 11 zobrazuje, kolikrát se respondenti setkali s korupčním jednáním. Motivы k tomuto jednání byly – osobní prospěch, udržení obchodních vztahů, placení nižších daní, získání úvěru a maximalizace zisku. Mezi ostatní patří např. tlak investorů, ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti aj.

Korupční jednání se nejčastěji uskutečňuje kvůli osobnímu prospěchu, aby např. zaměstnanec dostal úplatek či nějakou

formu daru. Dále mohou být účetní jednotky „nuceny“ ke korupčnímu jednání kvůli udržení obchodních vztahů. Tyto vztahy se mohou týkat dodavatelů i odběratelů. Dodavatelé mohou podniku dodávat zboží či služby za výhodné ceny a odběratelé zajišťují odbyty. Kvůli výhodným cenám lze také korupčním jednáním snížit daňový základ a tím i placené daně, či naopak kvůli zajištěným odbytům lze dosáhnout vyššího zisku.

Pokud podnik poskytne úplatek, může pak získat úvěr, na který by bez úplatku nedosáhl.

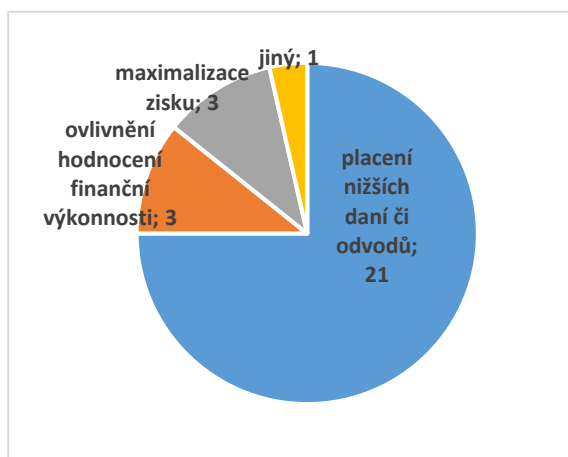
Obr. č. 12: Náklad podniku klasifikován jako aktivum

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 12 ukazuje motivy, které vedly pachatele k tomu, aby náklad podniku klasifikoval jako aktivum. Mezi nejčastější motivy tohoto jednání patří zvýšení hodnoty společnosti, ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti, získání úvěru ad. Takto zaúčtovaný náklad zvyšuje cenu aktiva a tím se zvýší i hodnota společnosti, také se tím ovlivní hodnocení společnost a účetní jednotka také spíše získá úvěr.

Obr. č. 13: Nepřiznání mzdových nákladů

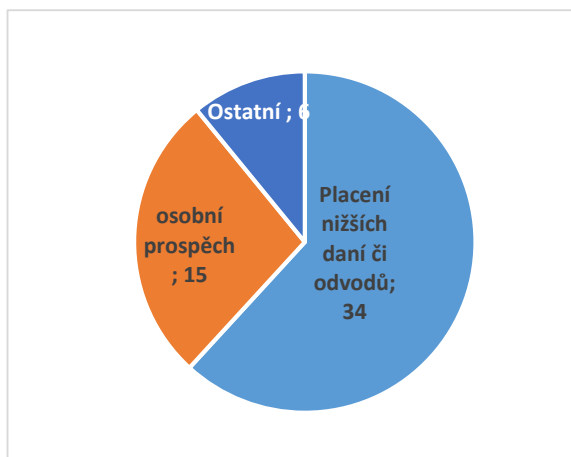
Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 13 zobrazuje motivy vedoucí k nepřiznání mzdových nákladů. Jedná se tedy o „zaměstnávání na černo“. Zaměstnanci se tedy musí sami nebo v jiném zaměstnání či podnikání platit zdravotní a sociální pojištění. Nejčastějším důvodem je placení nižších daní či odvodů. V tomto případě se jedná spíše o placení nižších odvodů, protože pro zaměstnavatele znamenají zaměstnanci vyšší náklady, a to v podobě zdravotního

a sociálního pojištění. Zaměstnavatel hradí sociální pojištění za zaměstnance ve výši 24,8 % z hrubé mzdy a 9 % z hrubé mzdy zdravotní pojištění. Celkem tedy 34 % (Hauzarová, 2018).

Dalším motivem pro toto jednání je ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti a maximalizace zisku. Nižší náklady znamenají pro účetní jednotku vyšší zisk.

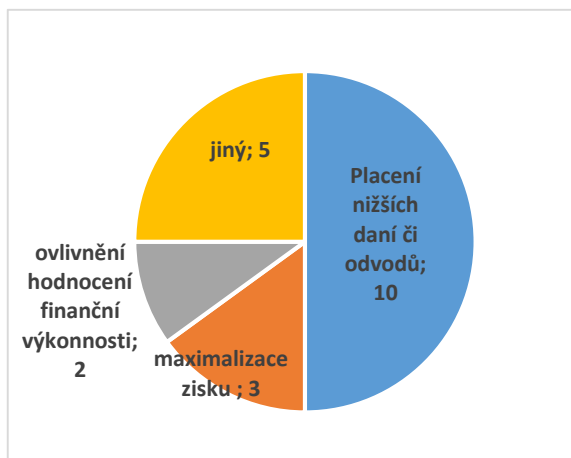
Obr. č. 14: Zatajování tržeb

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

(či zaměstnanci), podnikatel je tedy neoprávněně obohacen a neodvádí z těchto plateb daně. Mezi ostatní motivy patří náhlé změny v tržbách či tlak investorů.

Obr. č. 15: Majetek vedený jako zboží či naopak

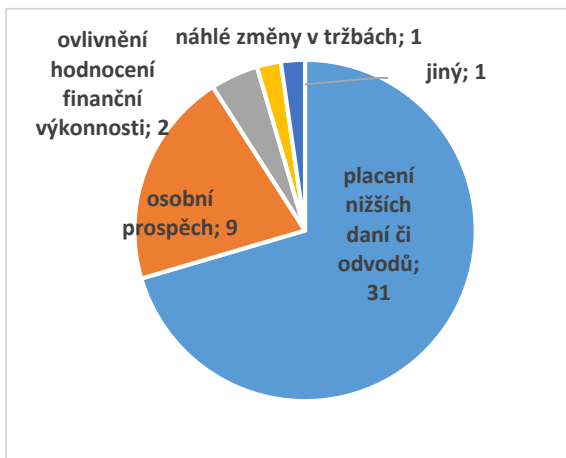
Zdroj: vlastní výzkum, 2021

zisk. Dalším motivem je ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti.

Následující obrázek zobrazuje zatajování tržeb a motivy vedoucí k tomuto jednání. Nejčastějším motivem je placení nižších daní či odvodů. Nižší tržby znamenají nižší zisk a tím i nižší daň z příjmu. Jako prevence proti zatajování tržeb v hotovosti slouží EET a proti tržbám vyšším nad 10 000 Kč slouží KH. KH může na zatažené tržby přijít. Dalším motivem k tomuto jednání je často osobní prospěch. Tyto tržby se proplácí přímo podnikateli

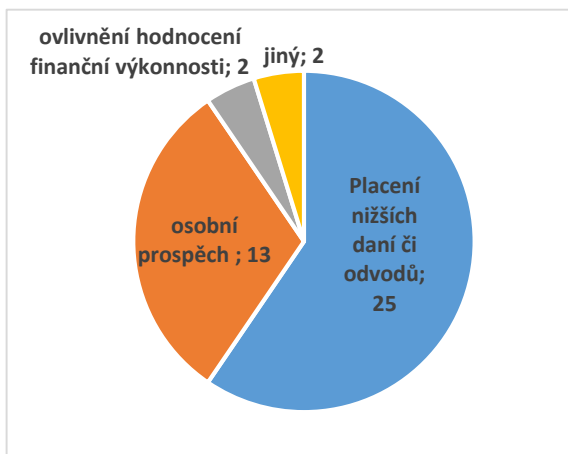
Obrázek č. 15 zobrazuje motivy, proč účetní jednotky zaměňují v účetnictví majetek a zboží. Nejčastější motiv je placení nižších daní či odvodů. Pokud účetní jednotka zaúčtuje nový majetek jako zboží, bude tak mít v nákladech celou částku majetku a tím zvýší své náklady a sníží zisk. Dalším motivem je maximalizace zisku. V tomto případě účetní jednotka zaúčtuje zboží jako majetek, aby tím snížil náklady a zvýšil

Obr. č. 16: Faktury nesprávně klasifikovány jako náklad podniku

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

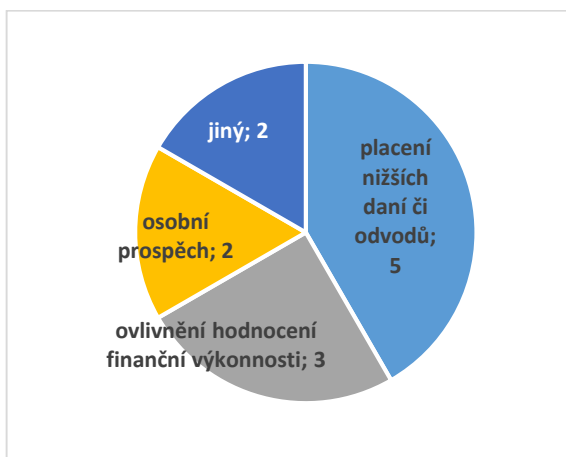
Obr. č. 17: Mzdy pro zaměstnance, který v podniku nepracoval

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

osobní účet. Dalším motivem je ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti.

Obr. č. 18: Zatajování úhrad pohledávek

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující obrázek ukazuje podvodné jednání „faktury nesprávně klasifikovány jako náklad podniku“. Nejčastější motiv k tomuto jednání, dle respondentů, je placení nižších daní či odvodů. Podnikatel často nakoupí pro svou osobní spotřebu a doklad o nákupu pak zaúčtuje jako náklad potřebný pro podnikání. Dalším motivem je osobní prospěch, ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti či náhlé změny v tržbách.

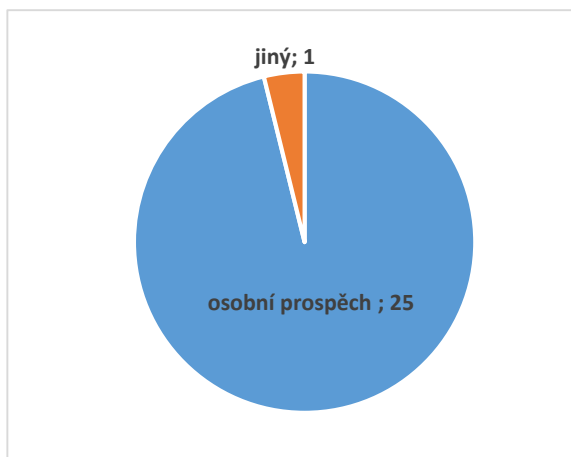
Následující obrázek zobrazuje podvodné jednání – mzdy pro zaměstnance, který v podniku nepracoval, a motivy k němu vedoucí. Respondenti uvedli jako nejčastější motiv placení nižších daní či odvodů. Mzdy zvyšují náklady a tím snižují zisk a způsobí placení nižší daně z příjmu. Podnikatelé často zaměstnávají rodinné příslušníky. Dalším motivem tohoto jednání je osobní prospěch. Pachatel nechá mzdu fiktivního zaměstnance poslat na svůj

Obrázek č. 18 ukazuje motivy k podvodnému jednání „zatajování úhrad pohledávek“. Nejčastější motiv k tomuto jednání je placení nižších daní či odvodů. Pokud pachatel zatají úhradu pohledávky, pohledávka je v účetnictví vedena jako nezaplacená. Po jisté době se účetní jednotka může rozhodnout, že pohledávku

odepíše jako nedobytnou. Tento odpis zvyšuje náklady a tím snižuje zisk, a tím i daňovou povinnost (Děrgel, 2016).

Dalším motivem je ovlivnění finanční výkonnosti podniku a osobní prospěch. Osobní prospěch znamená, že si pachatelé platby pohledávek ponechají.

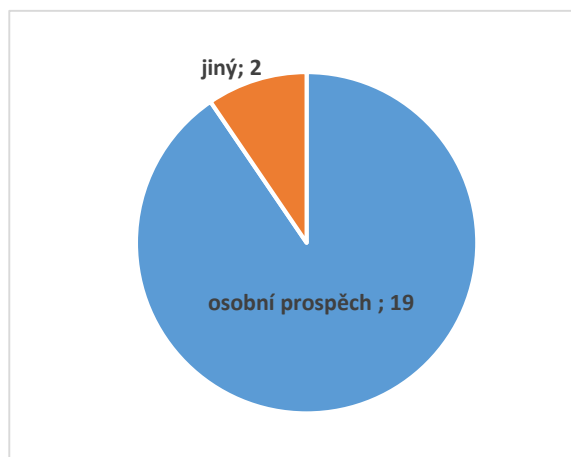
Obr. č. 19: Krádež finančních prostředků či majetku

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 19 zobrazuje podvodné jednání krádež finančních prostředků či majetku. Téměř jediným motivem tohoto jednání je osobní prospěch. Pachatelé ukradnou finanční prostředky či majetek pro svůj osobní prospěch.

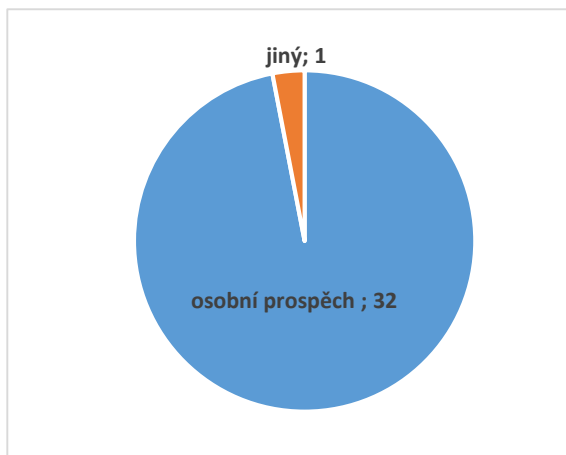
Obr. č. 20: Zaměstnanec si neoprávněně navyšoval mzdu

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující obrázek zobrazuje, kolikrát se respondenti setkali s podvodným jednáním, při kterém si zaměstnanec si neoprávněně navyšoval mzdu. I v tomto případě vede k tomuto jednání téměř pouze jeden motiv, a to osobní prospěch.

Obr. č. 21: Zneužití aktiva zaměstnancem

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující obrázek ukazuje podvodné jednání zneužití aktiva zaměstnancem. Jedná se o případ, kdy zaměstnanec neoprávněně používá aktiva podniku, jako např. automobil, notebook, telefon, nářadí apod. I u tohoto jednání je téměř jediným motivem osobní prospěch.

Obr. č. 22: Zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale použil pro osobní potřebu

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující obrázek zobrazuje případ, kdy zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale použil pro osobní potřebu. U tohoto jednání se objevil pouze jediný motiv, a to osobní prospěch.

Následující tabulka zobrazuje podvodná jednání, která respondenti uvedli, že se s nimi někdy setkali. Tato jednání jsou seřazena od nejčastěji zmiňovaného jednání po to nejméně zmiňované. Celkem všichni respondenti uvedli 729 podvodných jednání. Každý respondent uvedl průměrně 7,1 podvodného jednání. Každé podvodné jednání bylo uvedeno průměrně 40,5x.

Respondenti měli možnost uvést více podvodných jednání, s kterými se setkali. Jedno jednání mohli uvést vícekrát, pokud toto jednání uskutečňovala každá účetní jednotka z jiného důvodu.

Nejčastější podvodná jednání, která respondenti uvedli, jsou falešné faktury či jiné doklady a fiktivní výnosy. Falešné doklady (s počtem odpovědí 94) tvoří 12,9 % z celkových odpovědí a fiktivní výnosy (78 odpovědí) 10,7 %. Dalším nejčastějším

podvodným jednáním bylo nesprávné zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce (65), dále pak zatajování tržeb (55), vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období (52).

Podvodná jednání z následující tabulky lze také rozdělit podle toho, jestli a jak ovlivňují zisk. Jednání mohou zisk zvyšovat, snižovat, či ho nemusí vůbec ovlivnit, anebo nelze určit, jak zisk ovlivňují. Zisk zvyšují fiktivní výnosy, nepřiznání mzdových nákladů, náklad podniku klasifikován jako aktivum a půjčka klasifikována jako tržba. Zvyšování zisku uvedli respondenti celkem 135x.

Naopak zisk snižuje zatajování tržeb, faktury, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad podniku, mzdy pro zaměstnance, který ve skutečnosti v podniku nepracoval, zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale byly pro osobní spotřebu, zaměstnanec, který si neoprávněně navyšoval mzdu. Tato jednání se v dotazníkovém šetření objevila celkem 195x.

Zisk mohou zvýšit i snížit tato podvodná jednání – falešné doklady, vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období, majetek vedený jako zboží či naopak, nesprávně oceněná aktiva.

Zisk neovlivňuje, nebo téměř neovlivňuje, nesprávné zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce, korupční jednání, zneužití aktiva zaměstnancem, krádeže a zatajování úhrad pohledávek.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že účetní jednotky mají spíše tendenci zisk snižovat než zvyšovat.

Tab č. 1: Počet uvedených podvodných jednání

Podvodné jednání	Počet odpovědí	Počet odpovědí v %
Falešné faktury či jiné doklady	94	12,9
Fiktivní výnosy	78	10,7
Nesprávné zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce	65	8,9
Zatajování tržeb	55	7,5
Vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období	52	7,1

Majetek vedený jako zboží či naopak	49	6,7
Faktury, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad podniku	44	6
Mzdy pro zaměstnance, který ve skutečnosti v podniku nepracoval	42	5,8
Korupční jednání (např. úplatkářství či nelegální odměny)	39	5,3
Zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale byly pro osobní spotřebu	33	4,5
Zneužití aktiva zaměstnancem, např. využití osobního automobilu pro osobní účely bez souhlasu zaměstnavatele	32	4,4
Nesprávně oceněná aktiva	30	4,1
Nepřiznání mzdových nákladů	28	3,8
Krádež finančních prostředků a majetku	26	3,6
Zaměstnanec si neoprávněně navyšoval mzdu, počet hodin apod.	21	2,9
Půjčka klasifikována jako tržba	17	2,3
Náklad podniku klasifikován jako aktivum	12	1,6
Zatajování úhrad pohledávek	12	1,6
Celkem	729	100

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující tabulka zobrazuje motivy podvodných jednání, seřazené dle četnosti odpovědí. Každý motiv byl uveden průměrně 53,8x.

Jak již vyplynulo z jednotlivých podvodných jednání, nejčastějším motivem podvodných jednání je placení nižších daní či odvodů, které tvoří 30,5 % ze všech motivů. Nejčastější motiv opět naznačuje, že účetní jednotky chtějí spíše zisk snižovat než zvyšovat. Druhým nejčastějším motivem je osobní prospěch s počtem odpovědí 180, který tvoří 25,8 % ze všech motivů. Mezi další nejčastější motivy patří získání úvěru (78 odpovědí), které tvoří 11,2 % ze všech motivů.

Tab č. 2: Počet motivů podvodných jednání

Motiv	Počet odpovědí	Počet odpovědí v %
Placení nižších daní či odvodů	213	30,5
Osobní prospěch	180	25,8
Získání úvěru	78	11,2
Zvýšení hodnoty společnosti	37	5,3
Ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti	31	4,4
Maximalizace zisku	30	4,3
Jiný	28	4,0
Tlak investorů	21	3,0
Náhlé změny v tržbách	20	2,9
Udržení obchodních vztahů	17	2,4
Zatajení určitého rizika (např. Platební neschopnosti)	17	2,4
Získání dotace	14	2,0
Zatajení hrozícího úpadku	13	1,9
Celkem	699	100

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující tabulka zobrazuje, k jakým podvodným jednáním vedou tři nejčastější motivy podvodných jednání. Podvodná jednání jsou také uvedena tři nejčastější. Motiv „placení nižších daní a odvodů“ nejčastěji vede k falešným dokladům, zatajování tržeb a k fakturám, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad podniku. Motiv „osobní prospěch“ nejčastěji vede k uhrazení výdajů zaměstnanci, které ale byly pro osobní spotřebu, zneužití aktiva zaměstnancem a ke krádeži. Třetí nejčastější motiv – získání úvěru – vede nejčastěji k fiktivním výnosům, falešným dokladům a k nesprávnému zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce.

Tab č. 3: K jakým podvodným jednáním vedou nejčastější motivy

	Falešné doklady	Zatajování tržeb	Neoprávněné náklady	Fiktivní výnosy	Osobní spotřeba	Zneužití aktiva	Krádež	Nespr. info. v příloze
Nižší daně a odv.	37	34	31					
Osob. prospěch					32	32	25	
Získání úvěru	16			24				14

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Dále pokud respondenti uvedli u nějaké předešlé otázky odpověď „jiný“, např. u podvodného jednání či u motivu, měli uvést, co toto „jiný“ znamená. Objevily se zde odpovědi – vydírání, neznalost zákona, nepředání dokladu o zaplacení pohledávky a zaúčtování neexistujících nákladů.

Další část dotazníkového šetření se týkala četnosti podvodných jednání, tedy jak často se respondenti setkávají s podvodnými jednáními. Mnoho odpovědí se opakovalo, měnila se pouze jejich četnost

Nejdříve měli respondenti uvést, s jakým podvodným jednáním se setkávají nejčastěji a jak často se s ním setkávají. Nejčastěji se respondenti setkávají s – zatajováním tržeb (či zatajováním tržeb za hotové), fakturami, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad podniku, falešnými doklady, mzdami pro zaměstnance, který ve firmě nepracuje, či se zaměstnancem, který chtěl uhradit výdaje, které ale byly pro osobní spotřebu.

Jednou se objevila odpověď – vykazování nákladů či výnosů v nesprávném období, nižší mzdy pro pracovníka, než jaké mají být ve skutečnosti, nesprávné ocenění aktiv, zneužití aktiva zaměstnancem, nesprávné zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce.

Na otázku, jak často se tyto podvody objevují, respondenti nejčastěji odpovídali – měsíčně, týdně, denně, či jedenkrát ročně, a to hlavně ke konci roku.

Následující tabulka zobrazuje podvodná jednání, se kterými se respondenti setkávají nejčastěji, a průměrný počet výskytů za rok. Podvodná jednání jsou seřazena podle výskytu, tedy na prvním místě je nejčastěji se vyskytující podvodné jednání. Celkový průměr výskytů této skupiny je 32,4. S některým podvodným jednáním se tedy respondent setkává zhruba každých 11 dní. Respondenti se nejčastěji setkávají se

zatajováním tržeb, se kterým se setkávají 80,4x za rok. Setkávají se s ním tedy cca každých 4,5 dne. Dále se pak často setkávají s fakturami, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad podniku, se kterými se respondenti setkávají cca každých 11,4 dne, a zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale byly pro osobní spotřebu zhruba každých 16,6 dne.

Tab č. 4: Nejčastější podvodná jednání a jejich četnost

Podvodné jednání	Průměrný počet výskytů za rok
Zatajování tržeb	80,4
Faktury, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad podniku	31,9
Zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale byly pro osobní spotřebu	22
Nízké mzdy	12
Mzdy pro zaměstnance, který ve firmě nepracuje	11,5
Falešné doklady	7,9
Zneužití aktiva zaměstnancem	2
Nesprávné ocenění aktiva	2
Vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období	1,5
Nesprávné zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce	1

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

U tří nejčastěji zmiňovaných podvodných jednání je vypočten i modus a medián. Ty zobrazuje následující tabulka. Zatajování tržeb má modus 12. Hodnota 12 byla tedy nejčastější hodnota uváděná respondenty, tedy respondenti se se zatajováním tržeb nejčastěji setkávají měsíčně. Podobně je to i u faktur, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad. Podvodné jednání „falešné doklady“ má dva mody, 1 a 12. S falešnými doklady se tedy respondenti setkávají ročně nebo měsíčně.

Medián neboli 50% hodnota podvodného jednání „zatajování tržeb“ je 16. Polovina respondentů se tedy se zatajováním tržeb setkává častěji než 16x za rok, druhá polovina pak méně často. Medián faktur, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad, je 12, a falešných dokladů 10.

Tab č. 5: Podvodná jednání, modus a medián

Podvodné jednání	Modus	Medián
Zatajování tržeb	12	16
Faktury, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad podniku	12	12
Falešné doklady	1 a 12	10

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Dále měli respondenti uvést, s jakým podvodným jednáním se setkávají často a jak často se s ním setkávají. Nejvíce se opakovaly odpovědi – falešné faktury, navyšování počtu odpracovaných hodin, nepřiznání mezd, mzdy pro zaměstnance, který ve firmě nepracuje, fiktivní výnosy, zatajování tržeb, zneužití aktiva zaměstnancem, zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale byly pro osobní spotřebu, faktury, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad podniku.

Jednou nebo pouze párkrát se objevily odpovědi – vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období, nesprávně oceněná aktiva, korupce, krádež.

Dle respondentů se tato jednání objevují měsíčně či několikrát do roka, častěji pak ke konci roku. Průměrný výskyt podvodných jednání je 4,96. S podvodným jednáním se tedy respondent setká každých cca 74 dní.

Následující tabulka zobrazuje podvodná jednání, se kterými se respondenti setkávají často. Z této kategorie se nejčastěji setkávají s fiktivními výnosy, a to 6,8x za rok, tedy zhruba každých 54 dní, dále pak se mzdami pro zaměstnance, který ve skutečnosti v podniku nepracoval, také každých cca 54 dní a se zatajováním tržeb každých cca 58 dní.

Tab č. 6: Častá podvodná jednání a jejich četnost

Podvodné jednání	Průměrný počet výskytů za rok
Fiktivní výnosy	6,8
Mzdy pro zaměstnance, který v podniku nepracuje	6,7
Zatajování tržeb	6,3
Falešné doklady	6,2
Zaměstnanec si neoprávněně navyšoval mzdu	5,2

Faktury, které byly nesprávně klasifikovány jako náklad podniku	4,8
Nepřiznání mezd	4
Zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale byly pro osobní spotřebu	4
Zneužití aktiva zaměstnancem	3,4
Nesprávně oceněná aktiva	3
Vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období	1,5
Korupční jednání	1
Krádež	1

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Následující tabulka zobrazuje podvodná jednání, jejich modus a medián. Jedná se opět o tři nejčastěji zmiňované podvodné jednání, konkrétně se jedná o zatajování tržeb, mzdy pro zaměstnance, který ve skutečnosti v podniku nepracoval a zaměstnanec si neoprávněně navyšoval mzdu. S prvními dvěma zmíněnými se respondenti nejčastěji setkávají měsíčně, s posledním zmíněným 6x do roka. Medián podvodného jednání „zatajování tržeb“ je 5,5, medián mezd pro zaměstnance, který ve skutečnosti v podniku nepracoval je 7 a zaměstnanec, který si neoprávněně navyšoval mzdu má medián 6.

Tab č. 7: Podvodná jednání, modus a medián

Podvodné jednání	Modus	Medián
Zatajování tržeb	12	5,5
Mzdy pro zaměstnance, který ve skutečnosti v podniku nepracoval	12	7
Zaměstnanec si neoprávněně navyšoval mzdu	6	6

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Dále měli respondenti uvést, s jakým podvodným jednáním se setkávají výjimečně a jak často se s ním setkávají. Výjimečně se respondenti setkávají se zatajováním úhrad pohledávek, fiktivními výnosy, náklady a výnosy zaúčtovanými v nesprávném období, nesprávným zveřejněním informací v příloze v účetní závěrce, falešnými faktury, neoprávněným navyšováním mzdy nebo počtu hodin, se mzdami pro zaměstnance, který ve firmě nepracuje, zneužitím aktiva zaměstnancem, nepřiznáním mzdových nákladů, krádeži a nesprávným oceněním aktiv. Další podvodné jednání je pak uplatnění slevy na

děti u obou manželů při ročním zúčtování. Několik respondentů také uvedlo, že výjimečně se s podvodným jednáním nesetkává.

Podvodná jednání se, dle respondentů, vyskytují jednou do roka či méně často, tedy jednou za x let. Průměrný počet výskytů všech podvodných jednání, se kterými se respondenti setkávají výjimečně, je 0,66. Setkají se s ním tedy každých 553,6 dní.

Následující tabulka zobrazuje podvodná jednání, se kterými se respondenti setkávají výjimečně, a jejich průměrný počet výskytů za rok. Z této kategorie se respondenti nejčastěji setkávají s fiktivními výnosy, konkrétně 0,9x za rok, tedy cca každých 406 dní. Dále pak vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období, se kterým se setkávají 0,8x za rok, tedy zhruba každých 456 dní. Ty samé hodnoty platí také pro zatajování úhrad pohledávek, zaměstnanec, který si neoprávněně navyšoval mzdu a uplatnění slevy na děti u obou manželů.

Tab č. 8: Výjimečná podvodná jednání a jejich četnost

Podvodné jednání	Průměrný počet výskytů za rok
Fiktivní výnosy	0,9
Vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období	0,8
Zatajování úhrad pohledávek	0,8
Zaměstnanec si neoprávněně navyšoval mzdu	0,8
Uplatnění slevy na děti u obou manželů	0,8
Falešné doklady	0,7
Mzdy pro zaměstnance, který ve skutečnosti v podniku nepracoval	0,6
Nepřiznání mezd	0,6
Nesprávné zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce	0,6
Zneužití aktiv zaměstnancem	0,5
Nesprávně oceněná aktiva	0,5
Krádež	0,3

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Tabulka č. 12 zobrazuje opět tři nejčastěji zmiňovaná podvodná jednání a jejich modus a medián. Mezi tyto tři podvodná jednání patří – falešné doklady, nesprávné zveřejnění

informací v příloze v účetní závěrce a fiktivní výnosy. S falešnými doklady se respondenti nejčastěji setkávají 1x ročně. Druhé podvodné jednání má dva mody, a to 0,5 a 1. Respondenti se tedy nejčastěji setkávají s nesprávným zveřejněním informací v příloze v účetní závěrce 1x za rok či 1x za 2 roky. S fiktivními výnosy se také nejčastěji setkávají 1x za rok. Medián těchto podvodných jednání je 0,75, 0,5 a 1. Medián falešných dokladů je 0,75, nesprávného zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce 0,5 a fiktivních výnosů 1.

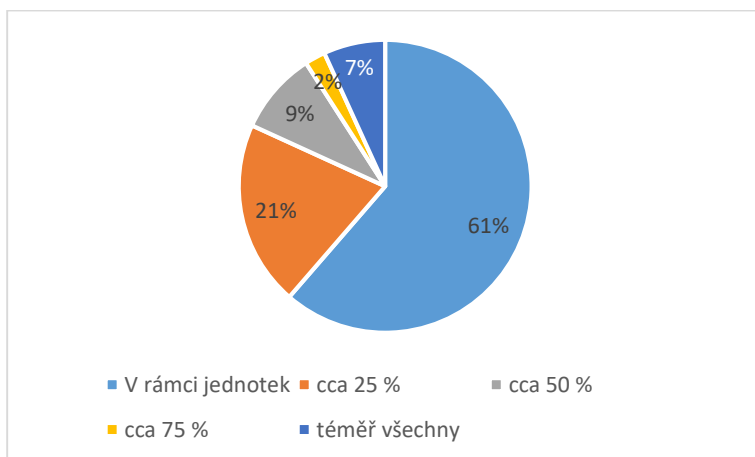
Tab č. 9: Podvodná jednání, modus a medián

Podvodné jednání	Modus	Medián
Falešné doklady	1	0,75
Nesprávné zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce	0,5 a 1	0,5
Fiktivní výnosy	1	1

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 23 zobrazuje počet účetních jednotek, kterým respondenti vedou účetnictví a tyto účetní jednotky vedou kreativní účetnictví. Nejvíce respondentů (61 %) uvedlo, že se tento počet pohybuje pouze v rámci jednotek. 21 % respondentů uvedlo, že zhruba 25 % účetních jednotek, se kterými se setkali, vede kreativní účetnictví. 9 % respondentů uvedlo zhruba 50 % účetních jednotek, 2 % respondentů zhruba 75 % účetních jednotek a 7 % respondentů uvedlo, že téměř všechny účetní jednotky vedly kreativní účetnictví.

Obr. č. 23: Kolik účetních jednotek uskutečňovalo kreativní účetnictví

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

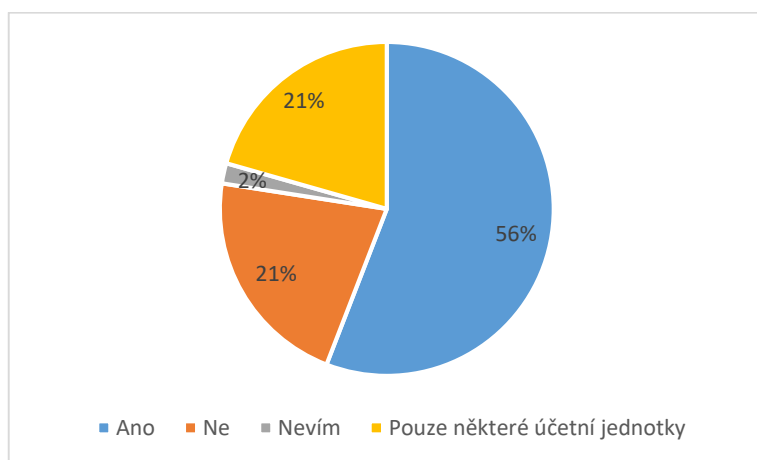

6.3 Aplikace metod zabraňujících kreativnímu účetnictví

Následující obrázek zobrazuje odpovědi na otázku, zda mají účetní jednotky sestavené vnitropodnikové směrnice. Tato otázka byla povinná, odpověděli na ni všichni respondenti. Vnitropodnikové směrnice má sestavené pouze větší polovina účetních jednotek, přesněji 56 %. Ostatní respondenti odpověděli, že účetní jednotky sestavené vnitropodnikové směrnice nemají, či neví, zda je mají sestavené, či že je mají sestavené pouze některé účetní jednotky. U odpovědi „pouze některé účetní jednotky“ se konkrétně objevovaly odpovědi, že vnitropodnikové směrnice sestavují pouze obchodní korporace a OSVČ ne, že vnitropodnikové směrnice sestavují podniky pouze „pro formu“, že podniky sestavují vnitropodnikové směrnice dle potřeby či pouze pokud ví, že má přijít kontrola, či že záleží na organizaci a velikosti firmy. Jelikož jsou vnitropodnikové směrnice důležitým nástrojem pro zkvalitnění řízení podniku a slouží jako prevence proti kreativnímu účetnictví, lze v podnicích bez vnitropodnikových směrnic snadněji uskutečnit podvodné jednání, aniž by si toho někdo všiml.

Vnitropodnikové směrnice nemá 23 % respondentů bez ohledu na to, zda se jejich účetní setkala či nesečkala s kreativním účetnictvím. Avšak účetní, kteří se setkali s kreativním účetnictvím, uvedli, že vnitropodnikové směrnice nemá 29 % klientů. To může naznačovat, že absence vnitropodnikových směrnic může znamenat vyšší pravděpodobnost kreativního účetnictví. Naopak pouze 18 % klientů respondentů, kteří se nesečkali s kreativním účetnictvím, nemají sestavené vnitropodnikové směrnice.

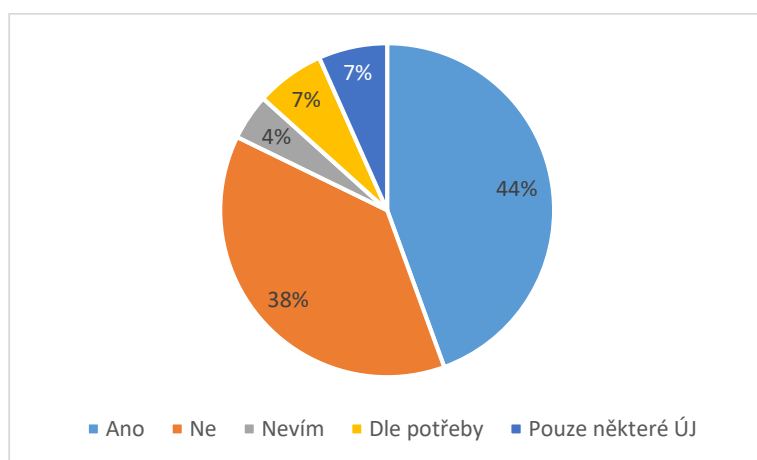
Obr. č. 24: Jak podniky mají sestavené vnitropodnikové směrnice

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 25 zobrazuje odpovědi na otázku, zda účetní jednotky vnitropodnikové směrnice aktualizují. Na tuto otázku odpovědělo 92 respondentů. Jelikož se mění i české právní předpisy, je důležité, aby se měnily i vnitropodnikové směrnice. Odpověď „ano“ však odpovědělo pouze 44 % dotazovaných. 38 % respondentů odpovědělo „ne“, zbytek pak neví, či odpověděli, že vnitropodnikové směrnice mění pouze některé účetní jednotky či je mění dle potřeby. Konkrétně se zde objevovaly odpovědi, že vnitropodnikové směrnice mění účetní jednotky pouze při změnách či pouze občas.

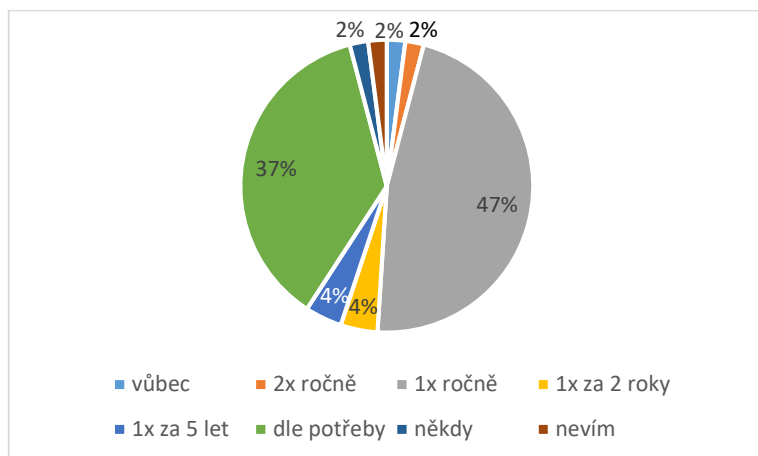
Obr. č. 25: Jak podniky aktualizují vnitropodnikové směrnice

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 26 zobrazuje odpovědi na otázku, jak často účetní jednotky aktualizují vnitropodnikové směrnice. Na tuto otázku odpovědělo celkem 49 respondentů. Odpovědi byly různé – některé účetní jednotky neaktualizují směrnice vůbec, tedy nepromítají do nich změny zákona aj. Některé účetní jednotky 2x či jednou ročně, jiné zas jednou za 2 či 5 let. Některé účetní jednotky mění své vnitropodnikové směrnice dle potřeby, a to při změnách.

Obr. č. 26: Jak často aktualizují účetní jednotky vnitropodnikové směrnice

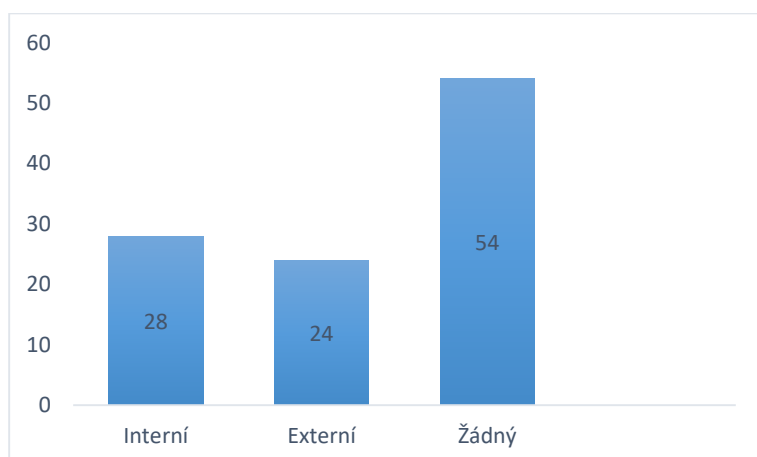
Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Další otázka dotazníkového šetření byla povinná, odpověděli na ni tedy všichni respondenti. Zjišťovala, zda účetní jednotky provádí nějaký audit, i když ho nemají povinný a případně, o jaký audit se jedná. Audit je účinný nástroj pro ověření, zda jsou účetní výkazy v souladu s právními předpisy a zda zobrazují věrný a poctivý obraz o hospodaření. Více než polovina respondentů (54) uvedla, že účetní jednotky, kterým vedou účetnictví, neprovádí žádný audit. Cca čtvrtina respondentů (28) uvedla, že účetní jednotky provádí interní audit a zhruba další čtvrtina (24) uvedla audit externí. 8 z těchto respondentů, kteří uvedli interní, nebo externí audit uvedlo, že účetní jednotky provádí interní i externí audit najednou. Odpovědi na tuto otázku zobrazuje následující obrázek.

58 % respondentů, kteří se setkali s kreativním účetnictvím, uvedlo, že jejich klienti neuskutečňují žádný audit. Naopak 55 % těch respondentů, kteří se neseťkali s kreativním účetnictvím, uvedlo, že jejich klienti provádí interní či externí audit. Je zde tedy vidět souvislost mezi kreativním účetnictvím a prováděním auditu.

Odpověď „žádný audit“ uvedlo 51 % z celkového počtu respondentů. I zde je vidět vztah mezi kreativním účetnictvím a auditem, tedy že provádění auditu může znamenat menší pravděpodobnost výskytu kreativního účetnictví.

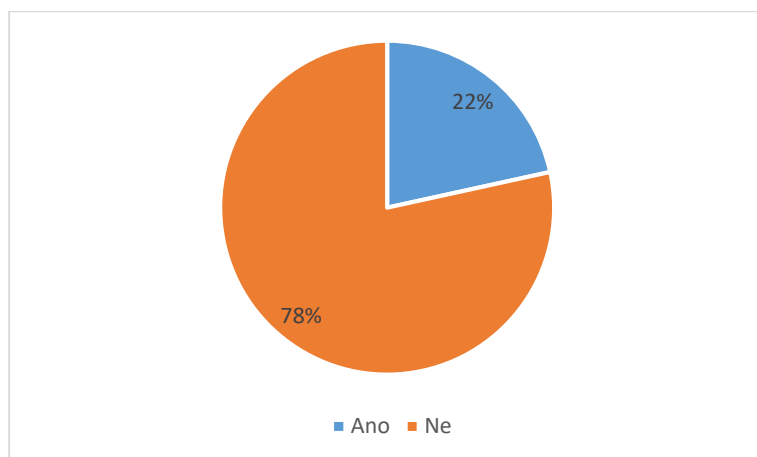
Obr. č. 27: Jaký druh auditu účetní jednotky provádí

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

Obrázek č. 28 ukazuje odpovědi na otázku, zda se dotazovaní někdy setkali s forezním auditem. Setkalo se s ním 22 % odpovídajících. S forezním auditem se setkalo 25 % těch respondentů, kteří uvedli, že se někdy setkali s kreativním účetnictvím. 82 % respondentů, kteří se setkali s forezním auditem, mělo praxi delší než 20 let.

Obr. č. 28: Zda se respondenti setkali s forezním auditem

Zdroj: vlastní výzkum, 2021

V poslední otázce měli respondenti navrhnout, jak by se dalo bojovat proti podvodným jednáním. Objevilo se zde mnoho odpovědí, velká část z nich se často opakovala. Mnoho odpovědí znělo „nelze“, „nevím“ apod. Zbylé odpovědi lze shrnout do následujících bodů.

- a) Nižší daně či odvody, větší podpora malých a středních podniků, daňová reforma – minimalizace Švarcsystému

- i. Častý motiv, který respondenti uvedli, byl nižší daně či odvody. Naznačuje to tedy, že kdyby byli daně či odvody nižší, nedocházelo by tolik k podvodům jako zatajování tržeb, umělé navyšování nákladů apod. Snížit by se mohla daň z příjmů či DPH, protože tyto dvě daně tvoří velkou část výdajů podnikatele, a odvody zdravotního a sociálního pojištění.
- ii. Jako další návrh prevence respondenti uvedli podporu malých a středních podniků. Podpora by mohla být ve formě např. dotace či různých úlev.
- iii. Dalším návrhem respondentů byla daňová reforma, nižší odvody za zaměstnance a minimalizace Švarcsystému (menší rozdíl mezi odvody OSVČ a zaměstnanci). Švarcsystém je více popsán v příloze B. Jsou zde popsány znaky švarcsystému, porovnány odvody zaměstnance, zaměstnavatele za zaměstnance a OSVČ. Zaměstnavatel, který svého zaměstnance zaměstná, ale uzavře s ním obchodněprávní smlouvu místo smlouvy pracovní, a tím ušetří za odvody za svého zaměstnance. Tím se zaměstnavateli sníží náklady o mzdové náklady a tím se zvýší zisk. Účetní jednotka tedy o sobě nepodává pravdivé informace. Pokud by se však snížily odvody zaměstnavatele, jistě by to vedlo k minimalizaci Švarcsystému.

b) Zpřísnit získání živnostenského listu pro vedení účetnictví

Dalším návrhem respondentů bylo zpřísnit získání živnostenského listu pro vedení účetnictví. Více o tomto bodu je pojednáno v příloze B. Je zde popsáno, jaké vzdělání či praxi musí budoucí podnikatel mít, jak může roky praxe dokázat a kdo všeobecně může v České republice podnikat.

Založení živnosti je jednoduché a prokazování odborné způsobilosti není dostatečné. Podmínky pro prokázání odborné způsobilosti by se měly ztížit nebo by budoucí účetní mohli splnit např. nějakou zkoušku. Zajistilo by se, že účetní by účetnictví opravdu rozuměli, nedocházelo by tolik k chybám a účetní by mohli lépe odhadnout dopady kreativního účetnictví.

Roky praxe prokazuje budoucí podnikatel pracovní smlouvou. Pracovní smlouva však neznamená skutečnou praxi v oboru a nabyté vědomosti a zkušenosti. Praxe by proto měla být delší či budoucí živnostník by měl nějak prokázat vědomosti o účetnictví.

Čím vyšší dosažené vzdělání budoucí podnikatel má, tím menší počet let praxe mu stačí k získání živnostenského oprávnění. Vyšší dosažené vzdělání však nemusí zajistit dostatečné schopnosti a dovednosti potřebné ke kvalitní práci v oboru účetnictví. Tyto dovednosti zajistí spíše praxe.

- c) Zvýšení odbornosti finančních úředníků, kontroloři z Finančního úřadu by měli rozumět účetnictví, častější a přísnější kontroly

Podobně jako u účetní profese, podobné nároky by se měly klást i na finanční úředníky. Ti mají za úkol, aby kontrolovali práci účetních, je tedy důležité, aby účetnictví rozuměli. Podobně jako účetní by úředníci mohli splnit zkoušku, kde by prokázali své vědomosti. Zaměřit by se také měli na častější kontroly, které by jistě často některé chyby (ať už úmyslné či neúmyslné) odhalily.

- d) Nespolupracovat s klienty, kteří podvádí, domluva a řádné vysvětlení finančních dopadů případné kontroly státních úřadů, výchova, povaha, osobní odpovědnost

Tento bod se spíše týká každého účetního, jak je zodpovědný, jaký má charakter, jaké má vztahy k podvodům apod. Mnoho odpovědí v dotazníku znělo „s klienty, kteří podvádí, nespolupracujeme“, „odmítám vést účetnictví podvodníkům“ apod. V ideálním případě by účetní neměli spolupracovat s podniky vedoucí kreativní účetnictví. Ještě než by takové podniky přijali jako své klienty, mohli by si o klientech něco zjistit, např. od bývalé účetní apod. Také by účetní měli řádně vysvětlovat finanční dopady podvodných jednání, pokud by je odhalily kontroly státních úřadů.

Ovšem pokud má sám účetní sklony ke kreativnímu účetnictví, nebude pro něj problém vést účetnictví podnikům, které také vedou kreativní účetnictví.

- e) Audit

Další možností, jak předcházet kreativnímu účetnictví, je audit. Jak již bylo zmíněno v kapitole č. 5, audit slouží jako nástroj, jehož cílem je prozkoumat, zda účetní výkazy účetní jednotky podávají věrný a poctivý obraz o hospodaření.

Pokud by se auditovalo co největší množství účetních jednotek, jistě by to vedlo ke snížení kreativity v účetnictví. Pro mnoho účetních jednotek, zvláště těch malých, by audit znamenal poměrně vysoké náklady. Cena externího auditu se pohybuje od 10 000 Kč výše, může se vyšplhat až na částku 150 000 Kč.

Mohla by se také snížit kritéria pro povinný audit. Nyní platná kritéria jsou také obsažena v kapitole č. 5.

Auditoři by mohli provádět speciální audit pro malé podniky a živnostníky. Tito zmínění mají více tendence k určitým podvodným jednáním jako např. zatajování tržeb, nepřiznání mzdových nákladů, faktury pro osobní potřebu klasifikované jako náklad aj. Velké podniky mají naopak tendence spíše k nesprávnému zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce, vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období, korupčnímu jednání, a také zde bude více docházet ke krádežím či zneužíváním aktiv ze strany zaměstnance apod.

Každý podnik tedy většinou uskutečňuje jiná podvodná jednání a tedy i vyžaduje jiný druh kontroly. Cena auditu by se tomuto kritériu mohla přizpůsobit a cena auditu pro malé podniky by mohla být nižší.

f) Precizní kontrola dokladů

Účetní, které vedou účetním jednotkám účetnictví, by měly precizně kontrolovat doklady, které dostaly k zaúčtování a účtovat do nákladů pouze ty, které do podnikání skutečně patří. Precizní kontrola dokladů může odhalit chyby (úmyslné či neúmyslné). Chyba neúmyslná se dá napravit a lze tak předejít obtížím při kontrole z Finančního úřadu. Také lze kontrolou odhalit fiktivní fakturu či jiný doklad. Při správné kontrole dokladů se dá odhalit, zda předmět fakturace skutečně souvisí s podnikáním, zda datum faktury spadá do aktuálního účetního období, zda dodavatel není nespolehlivý plátce DPH, zda je účtovaná účetní jednotka skutečně uvedena jako odběratel a má na faktuře uvedené DIČ, v jaké sazbě DPH je faktura vyčíslena ad.

Důležité je porovnání faktur v papírové podobě, a jak je zadaná v účetnictví.

g) Speciální účetní program pro státní správu

Jeden z respondentů navrhl jako nástroj proti kreativnímu účetnictví účetní programy, které by používaly účetní jednotky k vedení svého účetnictví, a které by schvalovala státní správa. Jiné programy by účetní jednotky používat nemohly. Finanční úřad by poté byl propojen s účetními programy a lehce by mohl odhalit chyby v účetnictví.

Další způsob je vyvinutí programu na odhalování chyb v účetnictví, který by Finanční úřad mohl používat při kontrolách.

h) Zavedení paušálních plateb

Jedním z návrhů respondentů, jak předcházet kreativnímu účetnictví, bylo zavedení paušálních plateb. V roce 2021 byla zavedena paušální daň, která je více popsána v příloze B.

Paušální daň by mohla rozšířit své podmínky, např. týkala by se i plátců DPH. Tito podnikatelé by musely dále vést účetnictví, ale odvody zdravotního a sociálního pojištění by platili paušálem. Zjednodušila by se tak administrativa i placení. Odvody by se dále vypočítávaly z daňového přiznání.

Paušální daň by se mohla zavést i pro jiné daně, např. pro DPH. Placená částka by se mohla spočítat např. průměrem z předcházejících 12 měsíců. I zde by byla výhoda nižší administrativy. Omezila by se nutnost dokladů, kontrol ad.

i) Blockchain účetnictví

Dalším návrhem bylo Blockchain účetnictví. Blockchain je více popsán v příloze B. Pokud by se zavedlo Blockchain účetnictví, ulehčila by se práce účetních a auditorů, zvýšila by se bezpečnost, pachatelé by nemohli provádět podvodná jednání (alespoň do jisté míry), pachatelé by nemohli doklady falšovat, do databáze by měli přístup všichni podnikatelé, odpadla by nutnost fyzické výměny dokladů mezi podnikateli a také by se nemusely provádět kontroly.

j) Zabránit kumulaci funkcí a činností

Zejména ve velkých podnicích by nemělo docházet ke kumulaci funkcí a činností. Pokud by např. jeden zaměstnanec vystavoval a přijímal faktury, uhrazoval je, schvaloval apod., mohl by jednoduše svou funkci zneužít a např. vystavovat falešné doklady na přání odběratele apod. Funkce by měly být rozdělené, aby nemohlo docházet k podvodným jednáním, nebo alespoň v co nejmenší míře.

k) EET

Jako další nástroj prevence respondenti uvedli EET. EET slouží jako nástroj proti podvodům u hotovostních transakcí, jak je již zmíněno v kapitole č. 5. EET však byla od 27. 3. 2020 do 31. 12. 2022 pozastavena a poplatníci daně si nemohou uplatnit slevu na evidenci tržeb. V roce 2020 a 2021 není tedy tento nástroj účinný. Mohl by být alespoň opět povinný pro ty, kteří již musí vést EET.

7 Shrnutí

7.1 Vztah respondentů ke kreativnímu účetnictví a motivy k němu

Z odpovědí dotazníku lze segment účetních rozdělit na 2 skupiny. První skupinou jsou ti účetní, kteří nechtějí účtovat účetní jednotky, které mají ve zvyku vést kreativní účetnictví.

Účetní musí však rozpoznat klienta, který chce vést kreativní účetnictví. Tito klienti se např. často ptají na způsoby, jak snížit svou daňovou povinnost, mají vysoké závazky ke společníkům (účet 365 – Ostatní závazky ke společníkům a členům družstva – používá se k doplnění pokladny, může naznačovat zatajování tržeb čili „černé příjmy“), objevují se u nich „podezřelé“ faktury, nemají dobrou pověst apod.

Druhou skupinou jsou ti účetní, kteří takovým účetním jednotkám účetnictví vedou a zodpovědnost nechávají na svých klientech.

Jednání každého účetního závisí na jeho postoji k podvodům, jeho zodpovědnosti apod.

Z odpovědí těch respondentů, kteří se s kreativním účetnictvím setkávají, lze vyčíst nejčastější podvodné jednání, kterým jsou falešné doklady. Falešné doklady mohou zvýšit zisk či naopak snížit daňový základ, pomoci k získání úvěru či dotace, vyrovnat rozdíl mezi zisky při náhlých změnách v tržbách, zatajit různá rizika apod. Mohou být vystavené i přijaté.

Nejčastější motiv je dle respondentů placení nižších daní a odvodů. Tento motiv naznačuje vysoké daně a podniky uskutečňují různá jednání, aby nemusely platit daně či odvody.

7.2 Prevence proti kreativnímu účetnictví

Podvodným jednáním nelze nikdy úplně předejít nebo je nelze úplně zastavit. Proto proti nim existuje mnoho nástrojů, které je pomáhají omezit či odhalit v účetnictví. Tato podkapitola představuje další nástroje, které by také mohli snížit kreativitu v účetnictví. Tyto návrhy vycházejí z motivů, které účetní jednotky vedou ke kreativnímu účetnictví, z návrhů respondentů, lze zde najít i návrhy vlastní.

1. Zpřísněná kontrola účetnictví od Finančního úřadu a přísnější požadavky na kvalifikaci těchto kontrolorů

Tento způsob prevence je více popsán v kapitole 6.3.

2. Zpřísněná kvalifikace účetních

Tento způsob prevence je více popsán v kapitole 6.3.

3. Precizní kontrola dokladů ze strany účetních

Precizní kontrola dokladů ze strany účetních je jednoduchý způsob, kterým lze snadno najít chyby v účetnictví a předcházet tak zbytečným pokutám, doměřování daně apod.

4. Omezení samovyměření daní

V České republice si plátcí daně sami daň počítají, přiznávají, hradí a dokládají doklady, ze kterých je daň spočítána. Proto pracovníci Finančního úřadu provádějí daňové kontroly (Altaxo SE, 2019). Daňovou povinnost by mohli vyměřovat např. pracovníci Finančního úřadu. Daňové kontroly by pak nemusely být uskutečňovány. Předcházelo by se chybám a podvodným jednáním jako např. faktury nesprávně klasifikovány jako náklad podniku. Bylo by třeba najmout více pracovníků, práce účetních by se zmenšila.

5. Zabránění kumulaci činností

Tento způsob prevence se týká spíše velkých podniků, v menších podnicích jeden zaměstnanec vykonává více činností najednou.

6. Nalezení vhodného způsobu, jak snížit daňový základ

Jelikož byl motiv placení nižších daní a odvodů tím nejčastěji respondenty uváděný, je zřejmé, že se účetní jednotkám zdají daně a odvody vysoké a snaží se často snížit svůj daňový základ podvodným jednáním. Účetní jednotky by se však měli pokusit snížit daňový základ legálním způsobem, který nebude ovlivňovat věrný a poctivý obraz podniku. Podnikatelé by mohli např. nakupovat (či obnovovat) majetek, poskytovat dary různým nadacím apod., mohou zaměstnancům zaplatit penzijní připojištění, či jiné výhody, jako např. v létě neperlivou vodu, mohou zaměstnancům přispívat na stravování či ubytování, mohou posílat zaměstnance na různá školení, kupovat jim pracovní oblečení ad. Způsobů, jak snížit daňový základ je tedy mnoho. Lze také uplatnit slevu na dani z příjmu, např. tím, že podnikatelé zaměstnají zdravotně postiženého pracovníka.

7. Příprava na změny v tržbách

Několikrát uvedený byl i motiv „náhlé změny v tržbách“. Aby účetní jednotky nemusely při změnách v tržbách uskutečňovat podvodná jednání, měly by se na výkyvy snažit být připraveny, např. pojistkou, rezervami apod.

8. Vnitropodnikové směrnice

Jelikož pouze 56 % respondentů uvedlo, že jejich klienti mají sestavené vnitropodnikové směrnice, lze je účetním jednotkám doporučit. Jedná se o nástroj, který umožňuje kvalitnější vnitřní řízení účetní jednotky. Důležitá je také jejich pravidelná aktualizace.

9. Audit, vnitřní kontrola

Pro účetní jednotky by bylo vhodné využívat audit, externí či interní. Vhodná by byla také vnitřní kontrola. Pro pachatele by pak bylo těžší uskutečnit nějaké podvodné jednání.

8 Diskuse výsledků

Dalo by se předpokládat, že jelikož je kreativní účetnictví jasně definováno, bude jeho provedení po celém světě stejné. Opak je však pravdou. Kreativní účetnictví může být v každé zemi jiné, může mít odlišné provedení, cíl, či motiv. Může to mít souvislost s daňovým systémem, velikostí konkurence v zemi či podmínkami pro úvěr.

V České republice je spíše zvykem snižovat příjmy/výnosy a zisk a nejčastějším cílem je placení nižších daní či odvodů. Zisk se snižuje zatajováním tržeb, falešnými doklady či neoprávněným navyšováním nákladů v různých podobách. Toto jednání lze nalézt např. v metodě earnings management, může se také jednat o agresivní účetnictví. V České republice se naopak nerealizují, nebo téměř nerealizují metody big bath, income smoothing, window dressing, či mimobilanční financování. Všechny metody jsou více popsány v kapitole 3.1.

V zemích s odděleným finančním účetnictvím od daňového naopak chtějí účetní jednotky o sobě získat spíše příznivější obraz, zvýšit hodnotu společnosti, ovlivnit hodnocení finanční výkonnosti či získat větší důvěru stakeholderů např. za účelem obchodování akcií za vyšší cenu. Tyto cíle lze uskutečnit pomocí podvodných jednání, např. fiktivních výnosů, vykazováním nákladů a výnosů v nesprávném období či falešnými doklady.

Některá podvodná jednání jsou však ve všech zemích stejná, může se jednat např. o korupční jednání či krádeže. Cílem těchto jednání je osobní prospěch.

Existují některé země, které mají odlišeno účetnictví a daně, tedy výsledek hospodaření účetní jednotky vypočtený z účetnictví neslouží jako základ pro výpočet daní. Pokud tedy některá účetní jednotka různě manipuluje např. s tržbami v účetnictví, nijak se neovlivní její daňová povinnost. Naopak v České republice slouží výsledek hospodaření účetní jednotky i pro výpočet daně z příjmu. Pokud tedy účetní jednotka manipuluje také např. s tržbami v účetnictví, výrazně to ovlivní její daňovou povinnost. Ovlivněné tržby také ovlivní např. daň z přidané hodnoty.

Podvodná jednání se také mohou měnit dle velikosti účetní jednotky. Ve velkých účetních jednotkách mohou být podvodná jednání ovlivněna managementem. Manažeři se mohou snažit docílit co nejvyšších výsledků např. kvůli finančnímu ohodnocení. Velké účetní jednotky se také mohou snažit udržet obchodních vztahy, které jsou pro ně výhodné, a to i za cenu podvodných jednání, jako např. korupční jednání. Např. krádeže se také více

uskutečňují ve velkých podnicích. Malé účetní jednotky mohou naopak spíše zatajovat tržby, nepřiznávat mzdové náklady, či nesprávně klasifikovat své náklady.

Účetní jednotky (i ty, které mají odlišené finanční a daňové účetnictví, i ty, které tato účetnictví odlišená nemají) mají možnost volby, zda chtějí vést kreativní účetnictví či poctivé účetnictví. Pokud si zvolí vést kreativní účetnictví, nezobrazují poté svou věrnou a poctivou finanční a majetkovou situaci. Také porušují zásadu věrného zobrazení a je pak ovlivněna i finanční výkonnost a pozice účetní jednotky. Dále finanční ukazatele nezobrazují realitu a často se jedná o nelegální chování. Dále také stakeholderi účetní jednotky získávají nepravdivé informace.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, zda se v účetních jednotkách v České republice objevuje kreativní účetnictví, jakou má případně podobu a jaké jsou motivy k němu vedoucí. Zjistit tyto informace mělo dotazníkové šetření. Na rozesílaný dotazník s 16 otázkami odpovídali účetní z České republiky.

Kreativní účetnictví je systém, se kterým se lze setkávat v různých podobách již celá staletí. Každý k němu má jiný přístup, jiný osobní názor. Kreativní účetnictví se obecně týká témat, jako je např. etika, odpovědnost a svědomí každého podnikatele a účetního. Tato témata lze vyčíst i z odpovědí dotazníkového šetření, protože mnoho respondentů uvedlo, že s účetními jednotkami vedoucí kreativní účetnictví nespolupracují.

Mezi hlavní poznatky této práce patří dlouholetá praxe (konkrétně nad 20 let) většiny respondentů s vedením účetnictví, během které se respondenti setkali s mnoha účetními jednotkami. S kreativním účetnictvím se setkalo pouze 47 % z nich. Kreativní účetnictví není tedy mezi podniky tak rozšířené. Nejvíce se s kreativním účetnictvím setkali respondenti s praxí delší než 20 let. Ti respondenti, kteří uvedli, že se s kreativním účetnictvím setkávají, uvedli, že se kreativní účetnictví většinou vyskytuje v pár podnicích, tedy že kreativní účetnictví nevedou všechny podniky, se kterými se respondenti setkávají. Mnoho respondentů v dotazníkovém šetření uvedlo, že podniky s kreativním účetnictvím odmítají. Dalším poznatkem je, že každý respondent uvedl průměrně cca 7 podvodných jednání, celkem bylo uvedeno 729 podvodných jednání a nejčastěji zmiňované podvodné jednání jsou falešné doklady (faktury či jiné doklady). Nejčastějším motivem podvodných jednání je placení nižších daní a odvodů. Dále měli respondenti uvést, se kterým podvodným jednáním se setkávají nejčastěji, často a výjimečně a také uvést, jak často se s těmito podvodnými jednáními setkávají. Nejčastěji se tedy setkávají se zatajováním tržeb, a to průměrně cca 80x do roka. To také souvisí s nejčastěji uváděným již zmíněným motivem. Nepříliš účetních jednotek využívá nástroje, které slouží jako prevence proti kreativnímu účetnictví, např. vnitropodnikové směrnice, či audit. Dalším poznatkem je, že se s forezním auditem setkalo pouze 22 % respondentů. Tedy zhruba čtvrtina respondentů se někdy setkala s podezřením na podvod v účetnictví v některé účetní jednotce. Dále měli respondenti navrhnout, jak lze bojovat proti podvodným jednáním. Někteří respondenti uvedli, že proti podvodným jednáním bojovat nelze, jiní respondenti uvedli např. minimalizaci Švarcsystému, zvýšení

odbornosti účetních a finančních úředníků, precizní kontrolu dokladů či Blockchain účetnictví.

Z odpovědí provedeného dotazníkového šetření vyplývá, že podvodná jednání v České republice jsou jiná, než ve světě. Účetní jednotky v České republice chtějí zisk spíše snižovat, za účelem snížení zisku a daňové povinnosti, zatímco ve světě jsou tendence opačné, tedy zisk zvyšovat.

Přínosem této práce byly návrhy, jak snížit kreativitu v účetnictví nebo také návrh prevence proti podvodným jednáním. Jedná se o nástroje, které vycházejí z odpovědí z dotazníkového šetření, z motivů, které vedou k podvodným jednáním, ale také se jedná o návrhy vlastní. Jedná se např. o zpřísnění kvalifikace účetních či kontrolorů z Finančního úřadu, nalezení různých způsobů, jak snížit daňový základ, vnitřní kontrolu, či o precizní kontrolu dokladů ze strany účetních.

Seznam použitých zdrojů

- AION CS, s.r.o. (2020). *Zákon č. 80/2019 Sb.* Dostupné 1. 11. 2020 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-80>
- AION CS, s.r.o. (2020). *Zákon č. 93/2009 Sb.* Dostupné 20. 11. 2020 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-93>
- AION CS, s.r.o. (2021). *Zákon č. 113/2016 Sb.* Dostupné 25. 3. 2021 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-113>
- AION CS, s.r.o. (2020). *Zákon č. 235/2004 Sb.* Dostupné 31. 10. 2020 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-235>
- AION CS, s.r.o. (2020). *Zákon č. 563/1991 Sb.* Dostupné 1. 11. 2020 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-563>
- Altaxo Se (2019). *Daňová kontrola, doměření daně, penále.* Dostupné 28. 3. 2021 z <https://www.altaxo.cz/provoz-firmy/ucetnictvi-a-dane/danove-vydaje/danova-kontrola-domereni-dane-penale>
- Arsyline (2017). *Založení firmy pro činnost účetních poradců, vedení účetnictví, vedení daňové evidence.* Dostupné 10. 3. 2021 z <https://www.profispolecnosti.cz/cs/zalozeni-spolecnosti/zalozeni-firmy-pro-cinnost-ucetnich-poradcu-vedeni-ucetnictvi-vedeni-danove-evidence/a-1654/>
- Coenen, T. (2008). *Essentials of Corporate Fraud.* Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Czech News Center a.s. (2020). *Kontrolní hlášení 2020: Kdo ho podává a co obnáší.* Dostupné 31. 10. 2020 z <https://www.e15.cz/finexpert/danove-priznani/kontrolni-hlaseni-2020-kdo-ho-podava-a-co-obnasi-1366625>
- Čírtková, L., Fialka, M., Hýsek, A., Jeleň E., Kloubek, M., Racková, E. (2005). *Podvody, zpronevěry, machinace: (možnosti prevence, odhalování a ochrany před podvodným jednáním).* Praha, Česko: Armex.
- Děrgel, M. (2016). *Odpis nedobytné pohledávky.* Dostupné 31. 3. 2021 z <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/odpis-nedobytno-pohledavky/>
- Drábková, Z. (2011). *Metody kreativního účetnictví v podmínkách českých účetních předpisů.* Dostupné 8. 11. 2020 z <http://ocs.ef.jcu.cz/index.php/inproforum/INP2011/paper/viewFile/51/47>
- Drábková, Z. (2017). *Kreativní účetnictví: řízení rizika účetních chyb a podvodů.* Praha, Česko: Wolters Kluwer.
- Dun&bradstreet (2021). *Databáze Bisnode – Albertina CZ.*
- Dušek, J. (2014). *Vyhnete se chybám v účetnictví: rady, řešení, praktické příklady.* Praha, Česko: Grada.
- Eger, L., & Egerová, D. (2014). *Základy metodologie výzkumu.* Plzeň, Česko: Západočeská univerzita.
- Finanční správa (2020). *Jak to funguje?* Dostupné 1. 11. 2020 z <https://www.etrzby.cz/cs/jak-to-funguje>

- Finanční správa (2020). *Kdo, co a odkdy?* Dostupné 1. 11. 2020 z <https://www.etrzby.cz/cs/kdo-co-a-kdy>
- Finanční správa (2020). *Kontrolní hlášení DPH.* Dostupné 31. 10. 2020 z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-pridane-hodnoty/kontrolni-hlaseni-DPH>
- Finanční správa (2020). *Proč evidence tržeb?* Dostupné 1. 11. 2020 z <https://www.etrzby.cz/cs/proc-e-trzby>
- Finanční správa (2020). *Výpočet DPH a zaokrouhlování od 1. 10. 2019.* Dostupné 1. 11. 2020 z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/novinky/2019/vypocet-dph-a-zaokrouhlovani-od-2019-10-01-10101>
- Finanční správa (2021). *Obecné informace.* Dostupné 8. 3. 2021 z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>
- Finanční správa (2021). *Uplatnění slevy na evidenci tržeb v době pozastavení evidence tržeb.* Dostupné 9. 3. 2021 z https://www.etrzby.cz/cs/novinky_1550
- Hauzarová, M. (2017). *Účetní zásady a principy.* Dostupné 22. 11. 2020 z <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/ucetni-zasady-a-principy/>
- Hauzarová, M. (2018). *Zaměstnavatel a zdravotní a sociální pojištění.* Dostupné 15. 3. 2021 z <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/mzdy-a-prace/zamestnavatel-a-zdravotni-a-socialni-pojisteni/>
- Jahoda, R. (2017). *Blockchain a účetnictví.* Dostupné 20. 3. 2021 z <https://grinex.cz/cs/blog/2017/06/29/blockchain-a-ucetnictvi/>
- Jones, M. (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals.* Chichester, England: John Wiley & Sons.
- Kandlerová, K. (2013). *Co je a není Švarcsystém.* Dostupné 4. 4. 2021 z <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/mzdy-a-prace/co-je-a-neni-svarcsystem/>
- Kovanicová, D. (2003). *Finanční účetnictví – světový koncept.* Dostupné z <https://ndk.cz/view/uuid:82a9b750-3b06-11e3-b77f-005056827e51?page=uuid:6d89c370-5bda-11e3-ae93-001018b5eb5c>
- Krupová, L. (2001). *Kreativní účetnictví: zneužívání účetnictví – možnosti a meze.* Dostupné z <https://ndk.cz/view/uuid:4351fb20-9442-11ea-830f-005056827e51?page=uuid:22176874-c052-4e31-80d4-437742dfae85>
- Kupec, V. (2019). *Audit.* Dostupné z <https://ndk.cz/view/uuid:c7ec94b0-7577-11ea-9408-005056827e51?page=uuid:4dd68299-f836-4ace-a030-9a86422d06e8>
- Kurzy.cz (2021). *Mzdová kalkulačka 2021, kalkulačka čisté mzdy.* Dostupné 4. 4. 2021 z <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/mzdova-kalkulacka/>
- Liberto, D. (2019). *Creative Accounting.* Dostupné 21. 11. 2020 z <https://www.investopedia.com/terms/c/creative-accounting.asp>
- Martínková, M. (2016). *Příloha k účetní závěrce od roku 2016.* Dostupné 3. 1. 2021 z <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/priloha-k-ucetni-zaverce-od-roku-2016/>

- Mezinárodní auditorský standard ISA 240 (2009). Dostupné 30. 11. 2020 z https://www.kacr.cz/data/Metodika/Auditing/Handbook%202008/ISA%20240_Clarify.pdf
- Mezinárodní auditorský standard ISA 610 (2013). Dostupné 2. 1. 2021 z https://www.kacr.cz/file/1205/ISA%20610_final.pdf
- Ministerstvo práce a sociálních věcí (2020). *Nelegální zaměstnávání*. Dostupné 1. 12. 2020 z <https://www.mpsv.cz/nelegalni-zamestnavani>
- Molín, J. (2011). *Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních*. Praha, Česko: Wolters Kluwer.
- Mulford, C., & Comiskey, E. (2002). *The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices*. New York, USA: John Wiley & Sons.
- Müllerová, L. (2020). *Výkaz zisku a ztráty*. Dostupné 3. 1. 2021 z <https://www.du.cz/33/vykaz-zisku-a-ztraty-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EsF3KWTpMZ6Lw6ZOR3CXdkk/>
- Novák, P. (2019). *Interní účetní směrnice*. Dostupné 22. 11. 2020 z https://www.du.cz/33/interni-ucetni-smernice-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EnqEQC_cNuPvEtSuWyfAyhU/
- Profi-kancelář s.r.o. (2021). *Založení živnosti v roce 2019 a 2020*. Dostupné 5. 3. 2021 z <https://www.profi-kancelar.cz/zalozeni-zivnosti-v-roce-2019/>
- Sagit (2020). *Rozvaha*. Dostupné 3. 1. 2021 z <https://www.madati.cz/info/delfinheslatxt.asp?cd=218&typ=r&levelid=ROZVAHA.HTM>
- Schiffer, V. (2010). *Správně vedené účetnictví*. Praha, Česko: Wolters Kluwer ČR.
- Solitea, a.s. (2020). *Účetní závěrka ukazuje, jak je na tom vaše firma. Kdy ji sestavit?* Dostupné 3. 1. 2021 z <https://money.cz/dane-a-ucetnictvi/ucetni-zaverka-ukazuje-tom-vase-firma-sestavit/>
- Solitea, a.s. (2020). *Vše důležité, co v roce 2020 potřebujete vědět o kontrolním hlášení*. Dostupné 30. 10. 2020 z <https://money.cz/dane-a-ucetnictvi/vse-dulezite-roce-2020-potrebujete-vedet-kontrolnim-hlaseni/>
- Svobodová, J. (2017). *Abeceda účetnictví pro některé vybrané účetní jednotky: organizační složky státu, státní fondy, územní samosprávné cečky, dobrovolné svazky obcí, regionální rady regionů soudržnosti, příspěvkové organizace*. (5. vydání). Olomouc, Česko: Anag.
- Truhlářová, M. (2013). *Vnitropodnikové směrnice*. Dostupné 23. 11. 2020 z <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/vnitropodnikove-smernice/>
- Volkánová, Z. (2014). *Podvody v účetnictví firem. Jak se jim bránit*. Praha, Česko: Linde Praha.
- Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky (2020). *Novinka pro OSVČ – paušální režim daně z příjmů a pojistných na veřejné zdravotní pojištění a sociální pojištění. Není ale vhodný pro každého*. Dostupné 20. 3. 2021 z <https://www.vzp.cz/o-nas/aktuality/novinka-pro-osvc-pausalni-rezim-dane-z-prijmu-a-pojistnych-na-verejne-zdravotni-pojisteni-a-socialni-pojisteni-neni-ale-vhodny-pro-kazdeho>

Výpočet.cz (2021). *Popis výpočtu odvodů OSVČ*. Dostupné 3. 4. 2021 z <https://www.kalkulackaosvc.cz/popis-vypoctu-odvodu-osvc>

Zalozeni.cz (2021). *Jak mohu prokázat odbornou způsobilost praxí?* Dostupné 10. 3. 2021 z <https://www.zalozeni.cz/caste-dotazy/jak-mohu-prokazat-odbornou-zpusobilost-praxi/>

Zemánková, L. (2013). *Využívání kreativního účetnictví malými a drobnými podniky v České republice* (dizertační práce). Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, Česká republika.

Seznam tabulek

Tab č. 1: Počet uvedených podvodných jednání	48
Tab č. 2: Počet motivů podvodných jednání	50
Tab č. 3: K jakým podvodným jednáním vedou nejčastější motivy	51
Tab č. 4: Nejčastější podvodná jednání a jejich četnost.....	52
Tab č. 5: Podvodná jednání, modus a medián.....	53
Tab č. 6: Častá podvodná jednání a jejich četnost	53
Tab č. 7: Podvodná jednání, modus a medián.....	54
Tab č. 8: Výjimečná podvodná jednání a jejich četnost.....	55
Tab č. 9: Podvodná jednání, modus a medián.....	56
Tab č. 10: Daň a odvody zaměstnance	87
Tab č. 11: Odvody zaměstnavatele za zaměstnance	88
Tab č. 12: Daň a odvody OSVČ.....	88

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Pozice respondentů v podniku	36
Obr. č. 2: Počet let praxe respondentů	37
Obr. č. 3: Počet účetních jednotek, kterým respondenti vedli účetnictví	37
Obr. č. 4: Zda se respondenti setkali s kreativním účetnictvím	38
Obr. č. 5: Nesprávné zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce	39
Obr. č. 6: Falešné doklady	39
Obr. č. 7: Vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období.....	40
Obr. č. 8: Fiktivní výnosy	41
Obr. č. 9: Půjčka klasifikována jako tržba	41
Obr. č. 10: Nesprávně oceněná aktiva	42
Obr. č. 11: Korupční jednání	42
Obr. č. 12: Náklad podniku klasifikován jako aktivum	43
Obr. č. 13: Nepřiznání mzdových nákladů	43
Obr. č. 14: Zatajování tržeb	44
Obr. č. 15: Majetek vedený jako zboží či naopak.....	44
Obr. č. 16: Faktury nesprávně klasifikovány jako náklad podniku	45
Obr. č. 17: Mzdy pro zaměstnance, který v podniku nepracoval	45
Obr. č. 18: Zatajování úhrad pohledávek.....	45
Obr. č. 19: Krádež finančních prostředků či majetku	46
Obr. č. 20: Zaměstnanec si neoprávněně navyšoval mzdu	46
Obr. č. 21: Zneužití aktiva zaměstnancem.....	47
Obr. č. 22: Zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale použil pro osobní potřebu.....	47
Obr. č. 23: Kolik účetních jednotek uskutečňovalo kreativní účetnictví.....	56
Obr. č. 24: Jak podniky mají sestavené vnitropodnikové směrnice.....	57
Obr. č. 25: Jak podniky aktualizují vnitropodnikové směrnice	58
Obr. č. 26: Jak často aktualizují účetní jednotky vnitropodnikové směrnice	59
Obr. č. 27: Jaký druh auditu účetní jednotky provádí.....	60
Obr. č. 28: Zda se respondenti setkali s forenzním auditem.....	60

Seznam použitých zkratk

a.s.	Akciová společnost
DIČ	Daňové identifikační číslo
DPH	Daň z přidané hodnoty
EET	Elektronická evidence tržeb
KH	Kontrolní hlášení
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
ÚJ	Účetní jednotka
VZZ	Výkaz zisku a ztráty

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník v plném znění

Příloha B: Vymezení vybraných pojmů

Příloha A: Dotazník v plném znění

Dobrý den vážení respondenti,

jmenuji se Michaela Matysová a jsem studentkou Fakulty ekonomické na Západočeské univerzitě. Ráda bych Vás poprosila o vyplnění dotazníku týkajícího se kreativního účetnictví pro účely mé diplomové práce. Dotazník je anonymní a odpovědi z něj budou použity pouze pro mou diplomovou práci. Dotazník se týká podvodných jednání uskutečňovaných ve firmách a možnostech jejich prevence. Dotazník Vám zabere maximálně 10 minut.

Za vyplnění mnohokrát děkuji.

Obecné otázky

1. Jaká je Vaše pozice v podniku?
2. Kolik let praxe máte s vedením účetnictví?
  - 0 – 5 let
  - 6 – 10 let
  - 11 – 15 let
  - 16 – 20 let
  - Více než 20 let
3. Přibližně kolika účetním jednotkám jste během své praxe vedli účetnictví?
  - 1 – 15
  - 16 – 30
  - 31 – 45
  - Více než 45
4. Setkali jste se někdy v praxi s kreativním účetnictvím? (Kreativní účetnictví se definuje jako proces manipulace s účetními daty, který má za cíl přeměnit účetní výkazy z podoby, jakou by měly mít, do podoby, jakou by si tvůrci přáli)
  - Ano
  - Ne

Oblast podvodných jednání a motivace

5. V této otázce vidíte ve sloupcích různá podvodná jednání a v řádcích různé motivy. Pokud jste se s některým podvodným jednáním setkali, zaškrtněte prosím motiv, který k němu (nejspíš) vedl.

	Falešné faktury či jiné doklady	Nesprávně zveřejnění informací v příloze v účetní závěrce
získání úvěru		
získání dotace		
zvýšení hodnoty společnosti		
ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti		
placení nižších daní či odvodů		
osobní prospěch		
náhlé změny v tržbách		
zatajení určitého rizika (např. platební neschopnosti)		
udržení obchodních vztahů		
maximalizace zisku		
zatajení hrozícího úpadku		
tlak investorů		
jiný:		

	Fiktivní výnosy	Vykazování nákladů a výnosů v nesprávném období
získání úvěru		
získání dotace		
zvýšení hodnoty společnosti		
ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti		
placení nižších daní či odvodů		
náhlé změny v tržbách		
zatajení určitého rizika (např. platební neschopnosti)		
udržení obchodních vztahů		

maximalizace zisku		
zatajení hrozícího úpadku		
tlak investorů		
jiný:		

	Korupční jednání (např. úplatkářství či nelegální odměny)	Zatajování tržeb
získání úvěru		
získání dotace		
ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti		
placení nižších daní či odvodů		
osobní prospěch		
náhlé změny v tržbách		
udržení obchodních vztahů		
maximalizace zisku		
tlak investorů		
jiný:		

	Zatajování úhrad pohledávek	Faktury nesprávně klasifikovány jako náklad podniku	Mzdy pro zaměstnance, který v podniku nepracoval
ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti			
placení nižších daní či odvodů			
osobní prospěch			
náhlé změny v tržbách			
jiný:			

	Krádež finančních	Zaměstnanec si neoprávněně navyšoval	Zaměstnanec chtěl uhradit výdaje, které ale	Zneužití aktiva zaměstnancem, např. využití

	prostředků či majetku	mzdu, počet hodin apod.	byly pro osobní spotřebu	osobního automobilu pro osobní účely bez souhlasu zaměstnavatele
osobní prospěch				
jiný:				

	Půjčka klasifikována jako tržba	Nesprávně oceněná aktiva	Náklad podniku klasifikován jako aktivum
získání úvěru			
získání dotace			
zvýšení hodnoty společnosti			
ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti			
placení nižších daní či odvodů			
zatajení určitého rizika (např. platební neschopnosti)			
maximalizace zisku			
zatajení hrozícího úpadku			
tlak investorů			
jiný:			

	Nepřiznání mzdových nákladů	Majetek vedený jako zboží či naopak
ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti		
placení nižších daní či odvodů		
maximalizace zisku		
jiný:		

6. Pokud jste u výše uvedených otázek uvedli "jiný" u motivu či Vás napadlo jiné podvodných jednání, než jaké bylo uvedeno, napište prosím, o jaký motiv či podvodné jednání se jednalo.
7. S jakým podvodným jednáním se setkáváte nejčastěji? A jak často se s ním setkáváte? (stačí pouze odhad)
8. S jakým podvodným jednáním se setkáváte často? A jak často se s ním setkáváte? (stačí pouze odhad)
9. S jakým podvodným jednáním se setkáváte výjimečně? A jak často se s ním setkáváte? (stačí pouze odhad)
10. Podvodná jednání uskutečňovaly účetní jednotky, kterým jste vedli/vedete účetnictví:
  - všechny,
  - téměř všechny,
  - cca 75 %,
  - cca 50 %,
  - cca 25 %,
  - v rámci jednotek,
  - pouze jedna,
  - jiné:

Oblast prevence

11. Mají podniky, kterým vedete účetnictví, sestavené vnitropodnikové směrnice?
  - Ano
  - Ne
  - Jiná odpověď:
12. Pokud ano, aktualizují je pravidelně?
  - Ano
  - Ne
  - Jiná odpověď:
13. Pokud ano, jak často?
14. Jaký druh auditu provádí podnik, i když ho nemá povinný?
  - Interní
  - Externí
  - Jiný

- Žádný

15. Setkali jste se někdy s forezním auditem?

- Ano
- Ne
- Jiná odpověď:

16. Uveďte, jakým způsobem by šlo bojovat proti Vámi uvedeným podvodným jednáním.

Za vyplnění dotazníku mnohokrát děkuji.

Příloha B: Vymezení vybraných pojmů

1. Švarcsystém

Jedná se o systém, který je pojmenovaný dle Miroslava Švarce, který tento systém proslavil. Jde o situaci, kdy ve skutečnosti probíhá mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem závislá činnost, zaměstnavatel však se zaměstnancem neuzavře pracovní smlouvu, ale smlouvu obchodněprávní a zaměstnanec vystupuje jako OSVČ. Tento systém není legální a zaměstnavatel ušetří na odvodech zaměstnance (Kandlerová, 2013).

Švarcsystém vykazuje určité znaky, které nemusí být splněny všechny najednou. Jedná se např. o:

- Vztah nadřízenost a podřízenost – v rámci obchodněprávních vztahů mají mít podnikatelé rovnocenné postavení, nadřízenost a podřízenost se vyskytuje u vztahu zaměstnavatel a zaměstnanec.
- Zaměstnavatelovy pracovní pomůcky bez smlouvy – OSVČ by měl mít uzavřenou smlouvu na pronájem např. kanceláře, vybavení kanceláře apod.
- Zaměstnanec vystupuje jménem zaměstnavatele – OSVČ vystupuje vždy svým jménem, ne jménem zaměstnavatele.
- Zaměstnanec nesmí vykonávat práci pro jiného zaměstnavatele – OSVČ však může práci vykonávat pro více účetních jednotek.
- Pracovní doba – OSVČ nemá stanovenou pracovní dobu, ani ji mít nikde evidovanou.
- Odpovědnost za škodu – OSVČ ručí sám za škody celým svým majetkem, zatímco zaměstnanec pouze do stanoveného limitu (Kandlerová, 2013).

Jak již bylo zmíněno, pomocí švarcsystému ušetří zaměstnavatel za odvody za zaměstnance. Následující tabulky zobrazují rozdíly mezi odvody zaměstnance, zaměstnavatele za zaměstnance a OSVČ.

Tab č. 10: Daň a odvody zaměstnance

Zaměstnanec		
Výdaj	Výše v %	Základ pro výpočet
Daň z příjmu	15	Hrubá mzda
Sociální pojištění	6,5	

Zdravotní pojištění	4,5	

Zdroj: kurzy.cz (2021), zpracováno autorkou

Tab č. 11: Odvody zaměstnavatele za zaměstnance

Zaměstnavatel		
Výdaj	Výše v %	Základ pro výpočet
Sociální pojištění	24,8	Hrubá mzda
Zdravotní pojištění	9	

Zdroj: kurzy.cz (2021), zpracováno autorkou

Tab č. 12: Daň a odvody OSVČ

OSVČ		
Výdaj	Výše v %	Základ pro výpočet
Daň z příjmu	15	Výsledek hospodaření/ rozdíl mezi příjmy a výdaji
Sociální pojištění	29,2	Polovina daňového základu
Zdravotní pojištění	13,5	

Zdroj: výpočet.cz (2021), zpracováno autorkou

Největší výdaje na odvody má zaměstnavatel, následuje OSVČ a poté zaměstnanec. Daň z příjmů je pro zaměstnance i pro OSVČ stejná, rozdíly jsou mezi odvody zdravotního a sociálního pojištění. Zaměstnanec platí méně než OSVČ, velkou část za něj platí zaměstnavatel, který odvody může zaúčtovat do nákladů. OSVČ však platby svých vlastních odvodů zaúčtovat do nákladů nemůže.

2. Založení živnosti

Každý, kdo chce podnikat v oboru účetnictví, by měl získat živnostenský list. Tento obor je živností ohlašovací a vázanou a její přesný název je – činnost účetních poradců, vedení účetnictví, vedení daňové evidence. K této živnosti je třeba mít:

- vysokoškolské vzdělání a 3 roky praxe v oboru, nebo
- vyšší odborné vzdělání a 5 let praxe v oboru, nebo
- střední vzdělání s maturitní zkouškou a 5 let praxe v oboru, nebo
- osvědčení o rekvalifikaci a 5 let praxe v oboru (Arsyline 2017).

Roky praxe se dokazují pracovní smlouvou. Ta musí být uzavřena na minimálně 40 hodin týdně (zalozeni.cz, 2021).

Podnikat může každý, kdo:

- dovršil věku 18 let,
- má způsobilost k právním úkonům,
- nemá závazky na finančním úřadě, na sociálním ani na zdravotním pojištění,
- je bezúhonný,
- dosahuje požadované kvalifikace (Profi-kancelář s.r.o., 2021).

3. Paušální daň

V roce 2021 byla zavedena tzv. paušální daň. Tuto paušální daň může dobrovolně platit ten, kdo:

- je OSVČ,
- není plátcem DPH,
- není v insolvenčním řízení,
- není společníkem veřejné obchodní společnosti ani komplementářem komanditní společnosti,
- v bezprostředně předcházejícím zdaňovacím období nepřesáhly jeho příjmy 1 000 000 Kč ad. (Finanční správa, 2021).

Výhodou této paušální daně je jednodušší placení, protože podnikatel platí pouze jednu částku místo tří. Dříve platil zdravotní a sociální pojištění a dan z příjmu, nyní platí pouze jednu částku. Tato částka se nemění a skládá se ze 100 Kč na daň z příjmu, 2 976 Kč na důchodové pojištění a 2 393 Kč na zdravotní pojištění. Celková platba činí 5 469 Kč. Platba na zdravotní pojištění je vypočítána z minimálního vyměřovacího základu, platba na sociální pojištění je vypočítána z minimálního vyměřovacího základu navýšeného o 15 % (Finanční správa, 2021).

Další výhodou paušální daně je, že podnikatel dále nemusí podávat daňové přiznání a pojistné přehledy a Finanční úřad tak nechodí provádět kontroly (Finanční správa, 2021).

Výhodou pro stát je, že má „jisté“ alespoň minimální platby daně z příjmu, nemusí provádět kontroly, lehčí administrativa.

Mezi nevýhody paušální daně patří, že si poplatník nemůže uplatnit žádnou slevu na daň z příjmu (slevu na poplatníka, slevu na dítě, slevu na manžela či manželku apod.), ani si poplatník nemůže snížit daňový základ např. dary, úroky z hypotéky apod. (Všeobecná zdravotní pojišťovna, 2020).

4. Blockchain

Blockchain je forma databáze, do které se zaznamenávají všechny transakce týkající se např. jedné měny. Transakce jsou chronologicky seřazeny a přístup k databázi mají všichni uživatelé. Blockchain se tedy nedá ovlivnit zvnějšku, protože by pachatel musel pozměnit záznamy u všech uživatelů (Jahoda, 2017).

Blockchain by se dal v budoucnosti využít i v oblasti účetnictví. Výhodou by bylo zvýšení bezpečnosti i ulehčení práce. Účetnictví potřebuje k zaznamenávání operací doklady, které se musí zpracovat a uložit. V rámci blockchain by tato nutnost odpadla, jelikož důkazem, že proběhla některá transakce, by byla databáze. Proběhlé transakce by účetní jednotky zapisovaly rovnou do sdílené databáze a tím by vznikl propojený systém účetních informací, které by byly uchované natrvalo (Jahoda, 2017).

V rámci blockchainu by účetní jednotky neměly možnost falšovat účetní doklady. Doklad, který vytvoří účetní jednotka, se okamžitě zapíše do blockchainové databáze. Později při kontrole dokladů by se daly lehce odhalit jakékoliv změny. Tímto krokem by také odpadla nutnost výměny dokladů ve fyzické podobě (Jahoda, 2017).

Výrazně by se také změnila činnost auditorů, protože některé kontroly by zvládla samotná databáze (Jahoda, 2017).

Abstrakt

Matysová, M. (2021). *Kreativní účetnictví* (Diplomová práce), Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: účetnictví, kreativní účetnictví, podvodné jednání, dotazníkové šetření

Tato diplomová práce se zabývá kreativním účetnictvím. Toto téma bylo zvoleno z důvodu, že je zajímavé a zatím nepříliš probádané. Diplomová práce je rozdělena na dvě části – literární rešerše a empirická část. Literární rešerše rozebírá pojmy týkající se kreativního účetnictví. Jedná se o účetnictví samotné, kreativní účetnictví a jeho metody, stupně, motivy k němu vedoucí ad. Další kapitola popisuje podvodná jednání, která s kreativním účetnictvím úzce souvisí, a další kapitola obsahuje opatření proti kreativnímu účetnictví. Pro splnění cíle bylo uskutečněno dotazníkové šetření. Cílem tohoto šetření bylo zjistit, zda podniky, které se zabývají účetnictvím, se setkávají s kreativním účetnictvím, v jaké formě, jak často a s jakým motivem. Výsledky tohoto šetření obsahuje empirická část. Jako nejčastější podvodné jednání jsou dle respondentů falešné doklady a nejčastějším motivem je placení nižších daní a odvodů. Závěr práce popisuje shrnutí poznatků. V tomto shrnutí jsou obsaženy mj. návrhy nástrojů, které by mohly sloužit jako prevence proti podvodným jednáním.

Abstract

Matysová, M. (2021). *Creative accounting* (Master's Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czech Republic.

Key words: accounting, creative accounting, fraud, survey research

This Master's Thesis deals with creative accounting. This topic was chosen because it is interesting and not much explored yet. The Thesis is divided into two parts – a literary research and an empirical part. The literary research analyses concepts related to creative accounting. These are: accounting itself, creative accounting and its methods, levels, the motives leading to it, etc. The next chapter describes fraudulent practices that are closely related to creative accounting, and the following chapter describes measures against creative accounting. A questionnaire survey was conducted to meet the target of the Thesis. The aim of this survey was to find out whether companies engaged in accounting encounter creative accounting, in what form, how often, and what is the motivation. Results of this survey are contained in the empirical part of the Thesis. According to the respondents, false documents are the most common fraud, and the most common motive is to pay lower taxes and levies. The conclusion describes a summary of the findings. This summary contains, among other things, proposals for tools that could serve as a prevention against fraud.